2025/535

21.3.2025.

UREDBA (EU) 2025/535 EUROPSKOG PARLAMENTA I VIJEĆA

od 18. ožujka 2025.

o uspostavi Instrumenta za reforme i rast za Republiku Moldovu

EUROPSKI PARLAMENT I VIJEĆE EUROPSKE UNIJE,

uzimajući u obzir Ugovor o funkcioniranju Europske unije, a posebno njegov članak 212.,

uzimajući u obzir prijedlog Europske komisije,

u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom ([1]),

budući da:

(1) Unija se temelji na vrijednostima iz članka 2. Ugovora o Europskoj uniji (UEU), koje uključuju demokraciju, vladavinu prava i poštovanje ljudskih prava. Te su vrijednosti dio kriterija za pristupanje utvrđenih na sastanku Europskog vijeća u Kopenhagenu u lipnju 1993. („Kopenhaški kriteriji”), odnosno uvjeta prihvatljivosti za članstvo u Uniji.

(2) Proces proširenja Unije temelji se na utvrđenim kriterijima, pravednim i strogim uvjetima te načelu vlastitih zasluga. I dalje je od ključne važnosti čvrsta predanost pristupu prema kojem se najprije rješavaju temeljna pitanja, koji iziskuje izrazitu usredotočenost na vladavinu prava, temeljna prava, funkcioniranje demokratskih institucija i reformu javne uprave, kao i na gospodarske kriterije. Napredak ovisi o tome kako Republika Moldova („Moldova”) provodi reforme potrebne za usklađivanje s pravnom stečevinom Unije.

(3) Ruska ratna agresija na Ukrajinu dodatno je pokazala da je proširenje Unije geostrateško ulaganje u mir, sigurnost i stabilnost. Unija je u potpunosti i nedvosmisleno predana perspektivi članstva Moldove u Uniji. Orijentiranost Moldove na Uniju i njezina predanost Uniji snažno odražavaju njezin strateški izbor i položaj u zajednici vrijednosti. Put Moldove k članstvu u EU-u mora biti čvrsto utemeljen na opipljivom i konkretnom napretku u reformama.

(4) U zajedničkom je interesu Unije i Moldove da se reformama unaprijede moldavski politički, pravni i gospodarski sustavi s ciljem budućeg članstva te zemlje u Uniji te da se podupre njezin proces pristupanja. Izgledi za članstvo u Uniji imaju snažan transformacijski učinak koji uključuje pozitivne demokratske, političke, gospodarske i društvene promjene i doprinosi jačanju otpornosti Moldove.

(5) Prije pristupanja potrebno je iznijeti neke prednosti članstva u Uniji. Gospodarska konvergencija u srži je tih prednosti. Trenutačno, konvergencija Moldove izražena kao BDP po stanovniku prema standardima kupovne moći i dalje je niska i iznosi 29 % prosjeka EU-a te se ne povećava dovoljno brzo. Moldavsku dijasporu također bi trebalo smatrati važnim doprinositeljem društvenom i gospodarskom razvoju Moldove.

(6) S obzirom na to da su pristupni pregovori s Moldovom započeli u lipnju 2024., važno je pružiti potrebnu potporu pristupanju Moldove. Nadalje, važno je da je potpora dovedena na razine koje su usporedive s drugim zemljama kandidatkinjama koje sudjeluju u pristupnim pregovorima i da su osigurana odgovarajuća sredstva.

(7) Za provedbu Plana rasta za Moldovu potrebno je odgovarajuće financiranje u okviru namjenskog novog financijskog instrumenta („Instrument”). Instrumentom se zemlji treba pomoći u provedbi reformi za održiv gospodarski rast i napredovanje u području temeljnih pitanja procesa proširenja.

(8) S obzirom na nepravedan agresivni rat Rusije protiv Ukrajine, koji je duboko utjecao na sigurnost, gospodarstvo i egzistenciju građana Moldove, kao i na kontinuirane i dosad nezabilježene hibridne napade na zemlju i njezine demokratske institucije, Instrumentom bi se trebalo nastojati poduprijeti Moldovu u suočavanju sa značajnim

([1]) Stajalište Europskog parlamenta od 11. ožujka 2025. (još nije objavljeno u Službenom listu) i odluka Vijeća od 18. ožujka 2025.

izazovima, posebno u području gospodarstva, energije, hrane i lanaca vrijednosti. Prikladno je da se Instrumentom Moldovi osigura pravodobna potpora te da joj se omogući da ojača svoju otpornost na inozemnu manipulaciju informacijama i upletanje u njezin suverenitet, demokratske procese i institucije.

(9) Kako bi se ostvarili ciljevi Plana rasta za Moldovu, poseban naglasak kad je riječ o područjima za ulaganja trebalo bi staviti na sektore koji će vjerojatno biti ključni multiplikatori društvenog i gospodarskog razvoja: povezanost, infrastrukturu, uključujući održivi promet, dekarbonizaciju, energetiku, zelenu i digitalnu tranziciju, poljoprivredu i prehrambenu industriju, ruralni razvoj, kao i obrazovanje, sudjelovanje na tržištu rada i razvoj vještina, s posebnim naglaskom na djeci i mladima te na podizanju životnog standarda diljem zemlje.

(10) Instrument bi se trebao temeljiti na Programu pridruživanja s Moldovom i na radu u okviru Gospodarskog i investicijskog plana za Istočno partnerstvo u Moldovi, koji je predvodio ulaganja u ključne sektore kao što su povezanost, energetska učinkovitost i energetska sigurnost, uz izbjegavanje neupotrebljive imovine, razvoj poslovanja i konkurentnost. Poboljšani pristup jedinstvenom tržištu Unije s pomoću provedbe detaljnog i sveobuhvatnog područja slobodne trgovine, poboljšana infrastruktura te sudjelovanje u programima i politikama Unije, podložno usklađivanju Moldove s relevantnim pravilima jedinstvenog tržišta Unije, rezultirat će neposrednim i konkretnim socioekonomskim koristima.

(11) Održiva prometna infrastruktura ključna je za poboljšanje povezanosti Moldove i Unije te bi ona trebala doprinijeti integraciji Moldove u prometnu mrežu Unije. U okviru revidirane transeuropske prometne mreže (TEN-T) Komisija je proširila europski prometni koridor Baltičko more – Crno more – Egejsko more na Moldovu. TEN-T je referentna točka za financiranje održive prometne infrastrukture, među ostalim za ekološki prihvatljiva prijevozna sredstva, kao što su željeznice, te digitalizaciju prijevoza. Prekogranični projekti energetske infrastrukture i interkonekcije s državama članicama i partnerima u proširenju Unije ključni su za regionalnu energetsku sigurnost i integraciju unutar Unije.

(12) Instrumentom bi se trebala podupirati ulaganja i reforme kojima se promiče put Moldove prema digitalnoj transformaciji gospodarstva i društva u skladu s vizijom EU-a za 2030., iznesenom u komunikaciji Komisije od 9. ožujka 2021. naslovljenoj „Digitalni kompas 2030.: Europski pristup za digitalno desetljeće”, kojom se potiče uključivo digitalno gospodarstvo korisno svim građanima. Instrumentom se Moldovi želi olakšati postizanje općih ciljeva i digitalnih ciljnih vrijednosti u kontekstu Unije. Kako je Komisija navela u svojoj komunikaciji od 15. lipnja 2023. naslovljenoj „Provedba paketa instrumenata za kibernetičku sigurnost 5G mreža”, paket instrumenata za kibernetičku sigurnost 5G mreža trebao bi biti referentna točka za financiranje sredstvima Unije kako bi se zajamčila sigurnost, otpornost i zaštita integriteta projekata digitalne infrastrukture u regiji.

(13) Potporu u okviru Instrumenta trebalo bi pružiti kako bi se ispunili opći i posebni ciljevi na temelju utvrđenih kriterija i uz jasne uvjete plaćanja. Ti bi se opći i posebni ciljevi trebali ostvarivati tako da se međusobno dopunjuju. Instrumentom bi se trebao poduprijeti proces proširenja ubrzanjem usklađivanja s vrijednostima, zakonima, pravilima, standardima, politikama i praksama Unije („pravna stečevina”) s ciljem članstva u Uniji, ubrzati postupnu integraciju Moldove na jedinstveno tržište Unije te ubrzati njezinu socioekonomsku konvergenciju s Unijom. Instrumentom bi se također trebali poticati dobrosusjedski odnosi.

(14) Osim poticanja socioekonomske konvergencije Instrument bi također trebao doprinijeti ubrzavanju reformi povezanih s temeljnim pitanjima procesa proširenja, uključujući vladavinu prava, temeljna prava, među ostalim prava izbjeglica te pripadnika manjina, uključujući nacionalne manjine i Rome, kao i prava lezbijki, homoseksualaca te biseksualnih, transrodnih i interseksualnih osoba (LGBTI). Također bi trebao doprinijeti poboljšanju funkcioniranja demokratskih institucija i javnih uprava; javnoj nabavi, kontroli državnih potpora i upravljanju javnim financijama; borbi protiv svih oblika korupcije i organiziranog kriminala; kvalitetnom obrazovanju i osposobljavanju te politikama zapošljavanja; te zelenoj tranziciji Moldove i njezinim klimatskim i okolišnim ciljevima.

(15) Instrument bi trebao pomoći Moldovi da se pripremi za članstvo u Uniji u skladu s postojećom metodologijom proširenja.

(16) Instrument bi trebao biti dopuna postojećem ekonomskom i financijskom dijalogu bez dovođenja u pitanje njegova područja primjene, čime bi se poboljšala gospodarska integracija i priprema za Unijin multilateralni nadzor ekonomskih politika.

(17) Instrumentom bi se trebalo promicati razvoj načela djelotvornosti, uz poštovanje načela dodatnosti i komplementarnosti uz potporu koja se pruža u okviru drugih programa i instrumenata Unije, te nastojati izbjeći udvostručavanje i osigurati sinergiju pomoći na temelju ove Uredbe i drugih oblika pomoći, uključujući integrirane financijske pakete koji se sastoje od financiranja izvoza i razvoja, koju pružaju Unija, države članice, treće zemlje te multilateralne i regionalne organizacije i subjekti. Kontinuirano sudjelovanje Moldove u drugim programima financiranja Unije od ključne je važnosti.

(18) U skladu s načelom uključivih partnerstava Komisija bi trebala nastojati osigurati da se na odgovarajući način provode savjetovanja s moldavskim parlamentom, lokalnim vlastima, u skladu s nacionalnim pravnim okvirom Moldove, i s relevantnim dionicima u Moldovi, uključujući socijalne partnere i organizacije civilnog društva, te da oni imaju pravodoban pristup relevantnim informacijama kako bi im se omogućilo da imaju konstruktivnu ulogu tijekom izrade i provedbe programa te tijekom povezanih postupaka praćenja.

(19) Također bi trebalo pružati tehničku pomoć, kao i pomoć u prekograničnoj suradnji, kako bi se poduprli ciljevi Instrumenta i ojačali relevantni kapaciteti Moldove za provedbu programa reformi.

(20) U okviru Instrumenta trebalo bi osigurati i usklađenost s općim ciljevima vanjskog djelovanja Unije kako su utvrđeni u članku 21. UEU-a te potporu tim ciljevima, uključujući poštovanje temeljnih prava sadržanih u Povelji Europske unije o temeljnim pravima. Osobito bi trebalo osigurati zaštitu i promicanje ljudskih prava i vladavine prava.

(21) Instrumentom bi trebalo potaknuti inovacije, istraživanje i suradnju između akademskih institucija i industrije radi potpore zelenoj i digitalnoj tranziciji, promicati lokalne industrije s posebnim naglaskom na lokalnim mikropoduzećima te malim i srednjim poduzećima kao i start-up poduzećima.

(22) Moldova bi trebala pokazati istinsku predanost europskim vrijednostima, među ostalim usklađivanjem sa zajedničkom vanjskom i sigurnosnom politikom Unije (ZVSP), uključujući Unijine mjere ograničavanja.

(23) Tijekom primjene Instrumenta trebalo bi voditi računa o strateškoj autonomiji Unije, kao i o strateškim interesima Unije i njezinih država članica te vrijednostima na kojima Unija počiva.

(24) Aktivnosti u okviru Instrumenta trebale bi doprinijeti napretku prema socijalnim, klimatskim i okolišnim standardima Unije te ostvarenju ciljeva održivog razvoja koje su postavili Ujedinjeni narodi i ciljeva iz Pariškog sporazuma koji je usvojen u sklopu Okvirne konvencije Ujedinjenih naroda o promjeni klime („Pariški sporazum”), Konvencije Ujedinjenih naroda o biološkoj raznolikosti i Konvencije Ujedinjenih naroda o suzbijanju dezertifikacije te ne bi trebale pojačavati degradaciju okoliša niti nanositi štetu okolišu ni klimi. Mjere koje se financiraju u okviru Instrumenta trebale bi biti u skladu s nacionalnim energetskim i klimatskim planovima Moldove, njihovim nacionalno utvrđenim doprinosom i ambicijom za postizanje klimatske neutralnosti do 2050. Instrumentom bi se trebalo doprinijeti ublažavanju klimatskih promjena i sposobnosti prilagodbe negativnim učincima tih promjena te poticati otpornost na klimatske promjene. Financiranjem u okviru Instrumenta posebno bi se trebala promicati tranzicija prema dekarboniziranom, klimatski neutralnom i kružnom gospodarstvu otpornom na klimatske promjene.

(25) Provedba ove Uredbe trebala bi se voditi načelima jednakosti i nediskriminacije, kako su razrađena u strategijama za Uniju ravnopravnosti. Njome bi trebalo promicati i unapređivati rodnu ravnopravnost i rodno osviještenu politiku, osigurati konstruktivno sudjelovanje žena u postupcima donošenja odluka i jačanje položaja žena i djevojčica te nastojati zaštititi i promicati napredak i potpuno ostvarivanje svih ljudskih prava od strane svih žena i djevojčica, kao i sprečavati i suzbijati nasilje nad ženama i nasilje u obitelji, uzimajući u obzir relevantne akcijske planove EU-a za rodnu ravnopravnost i relevantne zaključke Vijeća te međunarodne konvencije. Nadalje, ovu bi Uredbu trebalo provesti uz potpuno poštovanje europskog stupa socijalnih prava, među ostalim u pogledu zaštite djece i radničkih prava. Provedba Instrumenta trebala bi biti u skladu s Konvencijom Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom i njezinim protokolom, a u okviru ulaganja i tehničke pomoći iz Instrumenta trebalo bi osigurati pristupačnost, u skladu s Direktivom (EU) 2019/882 Europskog parlamenta i Vijeća ([2]).

([2]) Direktiva (EU) 2019/882 Europskog parlamenta i Vijeća od 17. travnja 2019. o zahtjevima za pristupačnost proizvoda i usluga (SL L 151, 7.6.2019., str. 70., ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2019/882/oj).

(26) Uzimajući u obzir europski zeleni plan kao europsku strategiju održivog rasta i važnost postizanja ciljeva u području klime i bioraznolikosti u skladu s obvezama iz Međuinstitucijskog sporazuma između Europskog parlamenta, Vijeća Europske unije i Europske komisije ([3]), Instrument bi trebao doprinijeti postizanju općeg cilja da se 30 % proračunskih rashoda Unije namijeni za klimatske ciljeve te 7,5 % u 2024. i 10 % u 2026. i 2027. za ciljeve u području bioraznolikosti. Najmanje 37 % bespovratne financijske potpore, uključujući rezervacije, za projekte ulaganja odobrene u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu, jedne od regionalnih platformi za ulaganja iz članka 32. Uredbe (EU) 2021/947 Europskog parlamenta i Vijeća ([4]), trebalo bi biti namijenjeno za klimatske ciljeve. Taj bi se iznos trebao izračunati s pomoću pokazatelja iz Rija u skladu s obvezom podnošenja izvješća OECD-u o međunarodnim financijskim sredstvima EU-a za borbu protiv klimatskih promjena, kao i s obvezama iz drugih međunarodnih sporazuma ili okvira. Već od lipnja 2025. nadalje koeficijenti EU-a za klimu, primjenjivi na sve programe u sklopu višegodišnjeg financijskog okvira (VFO) za razdoblje 2021. – 2027. i utvrđeni u radnom dokumentu službi Komisije naslovljenom „Uključivanje klimatskih pitanja u višegodišnji financijski okvir za razdoblje 2021. – 2027.", primjenjivat će se i na rashode u području klime u okviru naslova 6. VFO-a („Susjedstvo i svijet"). Instrument će biti usklađen s pristupom drugih instrumenata iz naslova 6. kako bi se osiguralo dosljedno izvješćivanje o klimi u Moldovi. Instrumentom bi trebalo podupirati aktivnosti kojima se u potpunosti poštuju klimatski i okolišni standardi i prioriteti Unije te načelo „ne nanosi bitnu štetu".

(27) Projekti se odobravaju u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu nakon procjene Komisije i na temelju pozitivnog mišljenja država članica u Odboru za Platformu za ulaganja u susjedstvu.

(28) Komisija bi u suradnji s državama članicama i Moldovom trebala osigurati usklađenost, koherentnost, dosljednost i komplementarnost, veću transparentnost i odgovornost u pružanju pomoći, među ostalim uvođenjem odgovarajućih sustava unutarnje kontrole i politika za borbu protiv prijevara. Potporu iz Instrumenta trebalo bi staviti na raspolaganje uz preduvjet da Moldova podržava i poštuje djelotvorne demokratske mehanizme, uključujući višestranački parlamentarni sustav, slobodne i poštene izbore, slobodne, neovisne i pluralističke medije, neovisno pravosuđe i vladavinu prava, te da jamči poštovanje svih obveza u pogledu ljudskih prava, uključujući prava pripadnika manjina.

(29) Za Instrument bi se trebala koristiti sredstva iz Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Europa (NDICI – Globalna Europa), u prvom redu iz dodijeljenih financijskih sredstava za istočno susjedstvo, u iznosu od 520 milijuna EUR bespovratne potpore i maksimalno 1 500 milijuna EUR u zajmovima u razdoblju 2025. – 2027. Tom bi bespovratnom potporom trebalo pokriti rezervacije od 9 % potrebne za zajmove od 135 milijuna EUR, potporu koju Unija pruža projektima odobrenima u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu, kako je navedeno u članku 18. stavku 2. ove Uredbe, i dodatnu potporu, uključujući potporu organizacijama civilnog društva i tehničku pomoć. Bespovratna potpora trebala bi se financirati iz omotnice dodijeljene geografskom programu za susjedstvo na temelju članka 6. stavka 2. točke (a) Uredbe (EU) 2021/947. Osim ako je u ovoj Uredbi navedeno drukčije, trebale bi se primjenjivati sve odredbe iz Uredbe (EU) 2021/947.

(30) Odluke o oslobađanju sredstava iz članka 19. stavka 3. za potporu u obliku zajmova trebalo bi donijeti u razdoblju od 1. siječnja 2025. do 30. lipnja 2029. Taj konačni datum uključuje vrijeme koje je Komisiji potrebno da ocijeni jesu li predmetni uvjeti plaćanja ispunjeni i da donese naknadnu odluku o oslobađanju sredstava.

(31) Kako bi se maksimalno povećao učinak financijske potpore Unije za privlačenje dodatnih ulaganja i kako bi se osigurala kontrola Unije nad rashodima, ulaganja kojima se podupire program reformi trebala bi se provoditi putem Platforme za ulaganja u susjedstvu. Moldova bi trebala najmanje 25 % iznosa zajma koji joj je dodijeljen staviti na raspolaganje projektima ulaganja odobrenima u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu. To bi bio dodatak bespovratnoj potpori Unije za te projekte.

([3]) Međuinstitucijski sporazum od 16. prosinca 2020. između Europskog parlamenta, Vijeća Europske unije i Europske komisije o proračunskoj disciplini, suradnji u proračunskim pitanjima i dobrom financijskom upravljanju te novim vlastitim sredstvima, uključujući plan za uvođenje novih vlastitih sredstava (SL L 433 I, 22.12.2020., str. 28., ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2020/1222/oj).

([4]) Uredba (EU) 2021/947 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. lipnja 2021. o uspostavi Instrumenta za susjedstvo, razvoj i međunarodnu suradnju – Globalna Europa, izmjeni i stavljanju izvan snage Odluke br. 466/2014/EU Europskog parlamenta i Vijeća te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) 2017/1601 Europskog parlamenta i Vijeća i Uredbe Vijeća (EZ, Euratom) br. 480/2009 (SL L 209, 14.6.2021., str. 1., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/947/oj).

(32) Financijska obveza koja se temelji na zajmovima iz Instrumenta ne bi trebala biti dio Jamstva za vanjsko djelovanje u smislu članka 31. stavka 4. Uredbe (EU) 2021/947.

(33) Na ovu Uredbu trebala bi se primjenjivati horizontalna financijska pravila koja su Europski parlament i Vijeće donijeli na temelju članka 322. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU). Ta su pravila utvrđena u Uredbi (EU, Euratom) 2024/2509 Europskog parlamenta i Vijeća ([5]) („Financijska uredba") i njima se osobito uređuje postupak donošenja i izvršenja proračuna u okviru izravnog i neizravnog upravljanja s pomoću bespovratnih sredstava, nabave, financijske pomoći, mješovitog financiranja i nadoknade troškova vanjskim stručnjacima te predviđa provjera odgovornosti financijskih izvršitelja.

(34) Trebalo bi predvidjeti, prema potrebi, ograničenja prihvatljivosti u postupcima dodjele u okviru Instrumenta zbog posebne prirode aktivnosti ili ako aktivnost utječe na sigurnost ili javni poredak.

(35) Kako bi se osigurala učinkovita provedba Instrumenta, uključujući olakšavanje integracije Moldove u europske lance vrijednosti, sva roba i materijali koji se financiraju i nabavljaju u okviru Instrumenta trebali bi potjecati iz država članica, Moldove, zemalja kandidatkinja i ugovornih stranaka Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru te zemalja koje Moldovi pružaju razinu potpore koja je usporediva s onom koju pruža Europska unija uzimajući u obzir veličinu njihova gospodarstva i za koje je Komisija omogućila recipročan pristup vanjskoj pomoći u Moldovi, osim ako se roba i materijali ne mogu nabavljati po razumnim uvjetima ni u jednoj od tih zemalja.

(36) S Moldovom bi trebalo sklopiti sporazum o Instrumentu kako bi se utvrdila načela financijske suradnje između Unije i Moldove te utvrdili potrebni mehanizmi povezani s kontrolom, nadzorom, praćenjem, evaluacijom, izvješćivanjem i revizijom financiranja Unije u okviru Instrumenta, pravilima o porezima, carinama i pristojbama te mjerama za sprečavanje, otkrivanje, istragu i ispravljanje nepravilnosti, prijevara, korupcije i sukoba interesa. Stoga bi s Moldovom trebalo sklopiti i sporazum o zajmu kojim se utvrđuju posebne odredbe za upravljanje i provedbu financiranja u obliku zajmova. Sporazum o Instrumentu i sporazum o zajmu trebali bi se istovremeno i bez odgode dostaviti Europskom parlamentu i Vijeću.

(37) Sporazumom o Instrumentu trebala bi se predvidjeti obveza Moldove da osigura prikupljanje odgovarajućih podataka o osobama i subjektima koji primaju financijska sredstva, uključujući informacije o stvarnom vlasništvu, za provedbu programa reformi, kao i pristup tim podatcima, u skladu s načelima Unije o zaštiti podataka i primjenjivim pravilima o zaštiti podataka.

(38) Provedba Instrumenta trebala bi se temeljiti na programu reformi, čime bi se utvrdio jasno formuliran okvir za poticanje uključivog održivog socioekonomskog rasta usklađen sa zahtjevima za pristupanje Uniji i temeljnim pitanjima procesa proširenja. Program reformi poslužit će kao sveobuhvatni okvir za postizanje ciljeva Instrumenta. Program reformi trebalo bi pripremiti uz blisko savjetovanje s moldavskim parlamentom i relevantnim dionicima, uključujući socijalne partnere i organizacije civilnog društva, te bi trebalo uzeti u obzir njihov doprinos. Moldova bi, prema potrebi i u skladu sa svojim nacionalnim pravnim okvirom, trebala nastojati osigurati sudjelovanje lokalnih vlasti i savjetovanje s njima. Isplata potpore Unije trebala bi biti uvjetovana ispunjavanjem uvjeta plaćanja i mjerljivim napretkom u provedbi reformi utvrđenih u programu reformi koji je ocijenila i službeno odobrila Komisija. Oslobađanje sredstava trebalo bi biti strukturirano u skladu s ciljevima Instrumenta.

(39) Program reformi trebao bi uključivati ciljane reformske mjere i prioritetna područja za ulaganja uz uvjete plaćanja u obliku mjerljivih kvalitativnih ili kvantitativnih koraka koji jamče njihov zadovoljavajući napredak ili ispunjenje, te vremenski raspored za provedbu tih mjera. Program reformi trebao bi uključivati i preliminarni popis planiranih projekata ulaganja koji bi se trebali financirati u sklopu Platforme za ulaganja u susjedstvu. Implementaciju tih koraka trebalo bi planirati najkasnije do 31. prosinca 2027., iako bi trebala postojati mogućnost da se ukupni završetak provedbe mjera na koje se ti koraci odnose produlji i nakon 2027., no najkasnije do 31. prosinca 2028. Program reformi trebao bi uključivati i objašnjenje moldavskog sustava za učinkovito sprečavanje, otkrivanje i ispravljanje nepravilnosti, korupcije, uključujući korupciju na visokoj razini, prijevara i sukoba interesa pri

([5]) Uredba (EU, Euratom) 2024/2509 Europskog parlamenta i Vijeća od 23. rujna 2024. o financijskim pravilima koja se primjenjuju na opći proračun Unije (SL L, 2024/2509, 26.9.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj).

korištenju sredstava stavljenih na raspolaganje u okviru Instrumenta te aranžmane za izbjegavanje dvostrukog financiranja iz Instrumenta i drugih programa Unije te od drugih donatora.

(40) Program reformi trebao bi sadržavati objašnjenje o tome koji je očekivani doprinos mjera klimatskim i okolišnim ciljevima te načelu „ne nanosi bitnu štetu” i digitalnoj transformaciji.

(41) Mjere u okviru programa reformi trebale bi doprinositi poboljšanju učinkovitog sustava upravljanja javnim financijama i kontrole javnih financija te učinkovitom sustavu kontrole državnih potpora i sprečavanju pranja novca, izbjegavanja plaćanja poreza, porezne utaje, prijevara i organiziranog kriminala, s ciljem osiguranja pravednih uvjeta za sva poduzeća. Program reformi trebao bi sadržavati opis tih sustava kao i posebnih koraka povezanih s pregovaračkim poglavljem 32. kako bi se Moldovi pomoglo da uskladi svoje zahtjeve u pogledu revizije i kontrole sa standardima Unije. Ako zahtjev za oslobađanje sredstava uključuje korak povezan s pregovaračkim poglavljem 32. iz članka 19. stavka 2., Komisija ne bi trebala donijeti odluku o odobravanju oslobađanja sredstava, osim ako takav korak pozitivno ocijeni.

(42) Program reformi trebao bi uključivati i pokazatelje za ocjenu napretka u ostvarivanju općih i posebnih ciljeva Instrumenta utvrđenih u ovoj Uredbi. Ti bi se pokazatelji trebali temeljiti na međunarodno dogovorenim pokazateljima. Pokazatelji bi, u mjeri u kojoj je to moguće, također trebali biti usklađeni s ključnim pokazateljima uspješnosti uključenima u Provedbenu odluku Komisije o odobravanju programa reformi za zapadni Balkan na temelju Uredbe (EU) 2024/1449 Europskog parlamenta i Vijeća ([6]) i u Okvir za mjerenje rezultata fonda EFOR+. Pokazatelji bi trebali biti relevantni, prihvaćeni, pouzdani, jednostavni i robusni.

(43) Komisija bi trebala ocijeniti program reformi na temelju popisa kriterija utvrđenih u ovoj Uredbi. Radi osiguranja jedinstvenih uvjeta za provedbu ove Uredbe, provedbene ovlasti trebalo bi dodijeliti Komisiji radi odobrenja programa reformi. Te bi ovlasti trebalo izvršavati u skladu s Uredbom (EU) br. 182/2011 Europskog parlamenta i Vijeća ([7]). Komisija bi, prema potrebi, trebala propisno uzeti u obzir Odluku Vijeća 2010/427/EU ([8]) i ulogu Europske službe za vanjsko djelovanje (ESVD).

(44) Program rada u smislu članka 110. stavka 2. Financijske uredbe, donesen u skladu s relevantnim odredbama Uredbe (EU) 2021/947, trebao bi obuhvaćati iznose financirane iz omotnice dodijeljene geografskom programu za susjedstvo na temelju članka 6. stavka 2. točke (a) Uredbe (EU) 2021/947.

(45) S obzirom na potrebu za fleksibilnošću u provedbi Instrumenta Moldova bi trebala moći podnijeti obrazloženi zahtjev Komisiji za izmjenu provedbene odluke ako se program reformi, uključujući relevantne uvjete plaćanja, zbog objektivnih okolnosti više ne može djelomično ili u cijelosti ostvariti. Moldova bi trebala moći podnijeti obrazloženi zahtjev za izmjenu programa reformi, među ostalim, prema potrebi, predlaganjem dopuna. Komisija bi trebala moći izmijeniti svoju provedbenu odluku.

(46) Financijska potpora za program reformi trebala bi biti moguća u obliku zajma. U kontekstu potreba Moldove za financiranjem primjereno je organizirati financijsku pomoć u okviru diversificirane strategije financiranja predviđene člankom 224. Financijske uredbe koja je u njemu utvrđena kao jedinstvena metoda financiranja, što bi trebalo povećati likvidnost Unijinih obveznica te privlačnost i troškovnu učinkovitost Unijinih izdanja obveznica.

(47) Primjereno je Moldovi odobriti zajmove pod vrlo povoljnim uvjetima u trajanju od najviše 40 godina i tako da se glavnica ne počne otplaćivati prije 2034.

(48) S obzirom na to da su financijski rizici povezani s potporom Moldovi u obliku zajmova u okviru Instrumenta usporedivi s financijskim rizicima povezanima s operacijama davanja zajmova na temelju Uredbe (EU) 2021/947, izdvajanje rezervacija za financijske obveze iz zajmova na temelju ove Uredbe trebalo bi utvrditi po stopi od 9 %, u skladu s člankom 214. Financijske uredbe, a financiranje rezervacija trebalo bi se osigurati iz omotnice dodijeljene geografskom programu za susjedstvo na temelju članka 6. stavka 2. točke (a) Uredbe (EU) 2021/947.

([6]) Uredba (EU) 2024/1449 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. svibnja 2024. o uspostavi Instrumenta za reforme i rast za zapadni Balkan (SL L, 2024/1449, 24.5.2024., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1449/oj).

([7]) Uredba (EU) br. 182/2011 Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 2011. o utvrđivanju pravila i općih načela u vezi s mehanizmima nadzora država članica nad izvršavanjem provedbenih ovlasti Komisije (SL L 55, 28.2.2011., str. 13., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/182/oj).

([8]) Odluka Vijeća 2010/427/EU od 26. srpnja 2010. o uspostavi organizacije i funkcioniranju Europske službe za vanjsko djelovanje (SL L 201, 3.8.2010., str. 30., ELI: http://data.europa.eu/eli/dec/2010/427/oj).

(49) Izdvajanje rezervacija za financijske obveze iz zajmova na temelju ove Uredbe trebalo bi utvrditi po stopi od 9 %, a tu bi stopu trebalo preispitati najmanje svake tri godine od datuma stupanja na snagu ove Uredbe. Komisija je ovlaštena za donošenje delegiranog akta uspostavljenog na temelju članka 31. stavka 5. četvrtog podstavka Uredbe (EU) 2021/947.

(50) Kako bi se osiguralo da Moldova raspolaže početnim sredstvima za provedbu prvih reformi, trebala bi imati pristup do 18 % ukupnog iznosa predviđenog u okviru Instrumenta, nakon odbitka dodatne potpore, uključujući potporu organizacijama civilnog društva i tehničku potporu, kao i rezervacijama za zajmove, u obliku pretfinanciranja, ovisno o raspoloživosti sredstava i ispunjavanju preduvjeta za potporu u okviru Instrumenta.

(51) Važno je zajamčiti fleksibilnost i mogućnost programiranja u pružanju potpore Unije Moldovi. Moldova bi trebala svakih šest mjeseci podnijeti propisno obrazložen zahtjev za oslobađanje sredstava najkasnije dva mjeseca nakon roka za planirano ispunjenje koraka, utvrđenog u Provedbenoj odluci Komisije o odobravanju programa reformi. U tu bi svrhu sredstva u okviru Instrumenta trebalo osloboditi u skladu s fiksnim polugodišnjim rasporedom, ovisno o raspoloživosti sredstava, na temelju zahtjeva za oslobađanje sredstava koje podnosi Moldova i nakon što Komisija provjeri jesu li u zadovoljavajućoj mjeri ispunjeni opći uvjeti povezani s makrofinancijskom stabilnošću, dobrim upravljanjem javnim financijama, transparentnošću i nadzorom proračuna te relevantni uvjeti plaćanja. Ako uvjet plaćanja nije ispunjen u skladu s okvirnim vremenskim planom iz provedbene odluke o odobrenju programa reformi, Komisija bi mogla u cijelosti ili djelomično zadržati oslobađanje sredstava koja odgovaraju tom uvjetu, u skladu s metodologijom za djelomična plaćanja. Odgovarajuća zadržana sredstva mogla bi se osloboditi tijekom sljedećeg razdoblja za oslobađanje sredstava i do 12 mjeseci nakon prvotnog roka iz okvirnog vremenskog plana, ako su ispunjeni uvjeti plaćanja. U prvoj godini provedbe taj bi rok trebalo produljiti na 24 mjeseca od početne negativne ocjene.

(52) Odstupajući od članka 116. stavaka 2. i 5. Financijske uredbe, primjereno je da se odredi rok plaćanja za doprinose državnim proračunima koji počinje teći od datuma priopćenja odluke kojom se odobrava isplata Moldovi i da Komisija isključi plaćanje zateznih kamata Moldovi.

(53) Komisija bi na zahtjev Europskog parlamenta u okviru postupka davanja razrješnice trebala pružiti detaljne informacije o izvršenju proračuna Unije u okviru Instrumenta, posebno u pogledu provedenih revizija, uključujući utvrđene nedostatke i poduzete korektivne mjere, te u pogledu programa odobrenih u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu, uključujući, prema potrebi, iznos sufinanciranja Moldove i druge izvore doprinosa, među ostalim iz drugih financijskih instrumenata Unije.

(54) U okviru mjera ograničavanja Unije donesenih na temelju članka 29. UEU-a i članka 215. UFEU-a, pravnim osobama, subjektima ili tijelima uvrštenima na popis ili za njihovu korist ne bi se trebalo izravno ni neizravno staviti na raspolaganje nikakva financijska ni ekonomska sredstva. Stoga se takve subjekte uvrštene na popis i subjekte koji su u njihovu vlasništvu ili pod njihovom kontrolom ne bi trebalo podupirati iz Instrumenta.

(55) Radi transparentnosti i odgovornosti Moldova bi trebala objavljivati podatke o krajnjim primateljima koji primaju iznose financiranja koji kumulativno premašuju protuvrijednost od 50 000 EUR tijekom provedbe reformi i ulaganja u okviru Instrumenta.

(56) U skladu s Financijskom uredbom, Uredbom (EU, Euratom) br. 883/2013 Europskog parlamenta i Vijeća ([9]) i uredbama Vijeća (EZ, Euratom) br. 2988/95 ([10]), (Euratom, EZ) br. 2185/96 ([11]) i (EU) 2017/1939 ([12]), financijski interesi Unije trebaju biti zaštićeni razmjernim mjerama, među ostalim mjerama koje se odnose na sprečavanje, otkrivanje, ispravljanje i ispitivanje nepravilnosti, prijevara, korupcije, sukoba interesa i dvostrukog financiranja te na povrat izgubljenih, pogrešno plaćenih ili nepravilno upotrijebljenih sredstava.

([9]) Uredba (EU, Euratom) br. 883/2013 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. rujna 2013. o istragama koje provodi Europski ured za borbu protiv prijevara (OLAF) i stavljanju izvan snage Uredbe (EZ) br. 1073/1999 Europskog parlamenta i Vijeća te Uredbe Vijeća (Euratom) br. 1074/1999 (SL L 248, 18.9.2013., str. 1., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2013/883/oj).

([10]) Uredba Vijeća (EZ, Euratom) br. 2988/95 od 18. prosinca 1995. o zaštiti financijskih interesa Europskih zajednica (SL L 312, 23.12.1995., str. 1., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1995/2988/oj).

([11]) Uredba Vijeća (Euratom, EZ) br. 2185/96 od 11. studenoga 1996. o provjerama i inspekcijama na terenu koje provodi Komisija s ciljem zaštite financijskih interesa Europskih zajednica od prijevara i ostalih nepravilnosti (SL L 292, 15.11.1996., str. 2., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/1996/2185/oj).

([12]) Uredba Vijeća (EU) 2017/1939 od 12. listopada 2017. o provedbi pojačane suradnje u vezi s osnivanjem Ureda europskog javnog tužitelja („EPPO”) (SL L 283, 31.10.2017., str. 1., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2017/1939/oj).

(57) Osobito, u skladu s uredbama (Euratom, EZ) br. 2185/96 i (EU, Euratom) br. 883/2013 Europski ured za borbu protiv prijevara (OLAF) trebao bi moći provoditi administrativne istrage, uključujući provjere i inspekcije na terenu, radi utvrđivanja je li došlo do prijevare, korupcije ili bilo koje druge nezakonite aktivnosti koja utječe na financijske interese Unije.

(58) U skladu s člankom 129. Financijske uredbe, Komisiji, OLAF-u, Europskom revizorskom sudu i, prema potrebi, Uredu europskog javnog tužitelja (EPPO) trebalo bi dodijeliti potrebna prava i potreban pristup; taj pristup bi, među ostalim, trebale dodijeliti treće strane koje su uključene u izvršenje sredstava Unije.

(59) Komisija bi trebala osigurati učinkovitu zaštitu financijskih interesa Unije u okviru Instrumenta. S obzirom na dugogodišnje rezultate u pružanju financijske pomoći Moldovi i u okviru neizravnog upravljanja te uzimajući u obzir njezino postupno usklađivanje sa standardima i praksama unutarnje kontrole Unije, Komisija bi se u velikoj mjeri trebala osloniti na funkcioniranje sustava unutarnje kontrole Moldove i sprečavanja prijevara. Posebno bi Komisiju i OLAF, te prema potrebi EPPO, trebalo bez odgode obavijestiti o svim slučajevima u kojima se sumnja na nepravilnosti, prijevare, korupciju i sukob interesa koji utječu na izvršenje sredstava u okviru Instrumenta.

(60) Nadalje, Moldova bi trebala bez odgode izvješćivati Komisiju o nepravilnostima, uključujući prijevare, koje su bile predmet prvog upravnog ili sudskog nalaza te je obavješćivati o tijeku upravnih i pravnih postupaka. S ciljem usklađivanja s dobrom praksom u državama članicama te bi se prijave trebale dostavljati elektroničkim putem, upotrebom Sustava za upravljanje nepravilnostima koji je uspostavila Komisija.

(61) Moldova bi trebala uspostaviti sustav praćenja čiji se rezultati unose u polugodišnje izvješće o ispunjavanju uvjeta plaćanja iz programa reformi uz polugodišnji zahtjev za oslobađanje sredstava. Moldova bi trebala prikupljati te stavljati na raspolaganje podatke i informacije koji omogućuju sprečavanje, otkrivanje i ispravljanje nepravilnosti, prijevara, korupcije i sukoba interesa u vezi s mjerama koje se podupiru u okviru Instrumenta.

(62) Komisija bi trebala osigurati postojanje jasnih mehanizama praćenja i neovisne evaluacije kako bi se omogućila djelotvorna odgovornost i transparentnost u izvršenju proračuna Unije te djelotvorna procjena napretka u ostvarivanju ciljeva ove Uredbe.

(63) Komisija bi Europskom parlamentu i Vijeću trebala podnositi godišnje izvješće o napretku u postizanju ciljeva ove Uredbe.

(64) Komisija bi trebala provesti evaluaciju Instrumenta nakon njegova dovršetka.

(65) Moldova bi trebala podupirati slobodne, neovisne i pluralističke medije koji poboljšavaju i promiču razumijevanje vrijednosti Unije te koristi i obveza potencijalnog članstva u Uniji, uz istodobno poduzimanje odlučnih mjera za suzbijanje inozemne manipulacije informacijama i upletanja. Ona bi također trebala osigurati proaktivnu, jasnu i dosljednu komunikaciju s javnošću, među ostalim o potpori Unije. Korisnici sredstava Unije trebali bi aktivno priznati podrijetlo i osigurati vidljivost financiranja Unije, u skladu s Priručnikom za komunikacije i vidljivost za vanjsko djelovanje EU-a.

(66) Provedbu Instrumenta trebalo bi popratiti i pojačanom strateškom komunikacijom i javnom diplomacijom kako bi se promicale vrijednosti Unije te istaknulo dodanu vrijednost potpore Unije, kao i način na koji građani Moldove ostvaruju koristi od Instrumenta.

(67) S obzirom na to da ciljeve ove Uredbe ne mogu dostatno ostvariti države članice, nego se oni na bolji način mogu ostvariti na razini Unije, Unija može donijeti mjere u skladu s načelom supsidijarnosti utvrđenim u članku 5. UEU-a. U skladu s načelom proporcionalnosti utvrđenim u tom članku, ova Uredba ne prelazi ono što je potrebno za ostvarivanje tih ciljeva.

(68) Kako bi se Moldovi omogućilo pravodobno financiranje bez daljnje odgode, ova bi Uredba trebala stupiti na snagu sljedećeg dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*,

DONIJELI SU OVU UREDBU:

POGLAVLJE I.

OPĆE ODREDBE

Članak 1.

Predmet i područje primjene

1. Ovom Uredbom uspostavlja se Instrument za reforme i rast za Republiku Moldovu za razdoblje 2025. – 2027. („Instrument”).

2. Instrumentom se osigurava pomoć Moldovi u provedbi reformi povezanih s Unijom, posebno uključivih i održivih socioekonomskih reformi i reformi koje se odnose na temeljna pitanja procesa proširenja, usklađenih s vrijednostima Unije, kao i ulaganja s ciljem provedbe programa reformi Moldove.

3. Uredba (EU) 2021/947 primjenjuje se na provedbu Instrumenta, osim ako je u ovoj Uredbi navedeno drukčije.

Članak 2.

Definicije

Za potrebe ove Uredbe primjenjuju se sljedeće definicije:

1. „sporazum o Instrumentu” znači dogovor koji su sklopile Komisija i Moldova, u kojem se utvrđuju načela financijske suradnje Moldove i Komisije na temelju ove Uredbe; taj dogovor čini sporazum o financiranju u smislu članka 114. stavka 2. Financijske uredbe;

2. „okvir politike proširenja” znači opći politički okvir za provedbu ove Uredbe kako su ga definirali Europsko vijeće i Vijeće, a uključuje revidiranu metodologiju proširenja, sporazume kojima se uspostavlja pravno obvezujući odnos s Moldovom, pregovaračke okvire kojima se uređuju pristupni pregovori sa zemljama kandidatkinjama, ako je primjenjivo, kao i rezolucije Europskog parlamenta, relevantne komunikacije Komisije, uključujući, ako je primjenjivo, one o vladavini prava, i zajedničke komunikacije Komisije i Visokog predstavnika Unije za vanjske poslove i sigurnosnu politiku;

3. „sporazum o zajmu” znači sporazum sklopljen između Unije i Moldove kojim se utvrđuju uvjeti potpore u obliku zajma u okviru Instrumenta;

4. „program reformi” znači sveobuhvatan skup usklađenih i prioritetnih ciljanih reformi i prioritetnih područja za ulaganja za Moldovu, uključujući uvjete plaćanja povezane s pokazateljima zadovoljavajućeg napretka ili dovršetkom povezanih mjera te okvirni raspored za njihovu provedbu;

5. „mjere” znači reforme i ulaganja kako su utvrđeni u programu reformi iz poglavlja III.;

6. „uvjeti plaćanja” znači uvjeti za oslobađanje sredstava u obliku vidljivih i mjerljivih kvalitativnih ili kvantitativnih koraka koje Moldova treba provesti, kako je utvrđeno u programu reformi iz poglavlja III.;

7. „operacija mješovitog financiranja” znači operacija financirana iz proračuna Unije u kojoj se bespovratni oblici potpore iz proračuna Unije kombiniraju s povratnim oblicima potpore od razvojnih ili drugih javnih financijskih institucija, uključujući agencije za kreditiranje izvoza, ili komercijalnih financijskih institucija i ulagača;

8. „krajnji primatelj” znači osoba ili subjekt koji prima sredstva u okviru Instrumenta; kad je riječ o dijelu sredstava koji se stavlja na raspolaganje kao financijska pomoć, krajnji primatelj znači riznica Moldove; kad je riječ o dijelu sredstava koji se stavlja na raspolaganje putem Platforme za ulaganja u susjedstvu, krajnji primatelj znači ugovaratelj ili podugovaratelj koji provodi projekt ulaganja;

9. „ne nanosi bitnu štetu” znači da se ne podupiru i ne obavljaju gospodarske djelatnosti kojima se nanosi bitna šteta bilo kojem od okolišnih ciljeva, ako je to relevantno, u smislu članka 17. Uredbe (EU) 2020/852 Europskog parlamenta i Vijeća ([13]);

10. „Platforma za ulaganja u susjedstvu” jedna je od regionalnih platformi za ulaganja iz članka 32. Uredbe (EU) 2021/947.

Članak 3.

Ciljevi Instrumenta

1. Opći su ciljevi Instrumenta:

(a) podupiranje procesa proširenja tako da se ubrza usklađivanje s vrijednostima, zakonima, pravilima, standardima, politikama i praksama Unije („pravna stečevina”) donošenjem i provedbom reformi s ciljem budućeg članstva u Uniji;

(b) podupiranje postupne integracije Moldove u jedinstveno tržište Unije;

(c) ubrzavanje socioekonomske konvergencije moldavskog gospodarstava s Unijom;

(d) poticanje dobrosusjedskih odnosa s državama članicama i partnerima u proširenju Unije, kao i međuljudskih kontakata.

2. Posebni su ciljevi Instrumenta:

(a) daljnje jačanje temeljnih pitanja procesa proširenja, uključujući vladavinu prava i temeljna prava te funkcioniranje demokratskih institucija, uključujući depolarizaciju, javnu upravu i ispunjavanje gospodarskih kriterija; to uključuje promicanje neovisnog pravosuđa, jačanje sigurnosti i stabilnosti, jačanje borbe protiv prijevara i svih oblika korupcije, uključujući korupciju na visokoj razini, utjecaja oligarha i nepotizma, organiziranog kriminala, prekograničnog kriminala i pranja novca, kao i financiranja terorizma, utaje poreza, poreznih prijevara i izbjegavanja plaćanja poreza; povećanje usklađenosti s međunarodnim pravom; povećanje slobode i neovisnosti medija i akademske slobode; borbu protiv govora mržnje; stvaranje okruženja za civilno društvo, poticanje socijalnog dijaloga; promicanje rodne ravnopravnosti, rodno osviještene politike i jačanja položaja žena i djevojčica, promicanje prava djece te nediskriminacije i tolerancije; osiguravanje i jačanje poštovanja prava izbjeglica i pripadnika manjina, uključujući pripadnike nacionalnih manjina i romske zajednice, kao i prava LGBTI osoba;

(b) pomak prema potpunom usklađivanju Moldove sa ZVSP-om, uključujući s Unijinim mjerama ograničavanja;

(c) pomaganje u ublažavanju izazova koje su sa sobom donijeli agresivni rat Rusije protiv Ukrajine i pokušaji destabilizacije Moldove te borba protiv dezinformacija, hibridnih prijetnji i inozemne manipulacije informacijama i upletanja, posebno od strane Rusije, koji su usmjereni protiv suvereniteta, demokratskih procesa i institucija Moldove, kao i protiv Unije i njezinih vrijednosti;

(d) pomak prema usklađivanju vizne politike s Unijom;

(e) jačanje djelotvornosti javne uprave, izgradnja kapaciteta i ulaganje u administrativno osoblje Moldove; jamčenje pristupa informacijama, javni nadzor i uključenost civilnog društva u postupke donošenja odluka; podupiranje transparentnosti, odgovornosti, strukturnih reformi i dobrog upravljanja na svim razinama, među ostalim u pogledu ovlasti nadzora i istrage kad je riječ o raspodjeli javnih sredstava i pristupu njima, i u područjima upravljanja javnim financijama, javne nabave i kontrole državnih potpora; potpora inicijativama i tijelima uključenima u poticanje i osiguravanje poštovanja međunarodne pravde u Moldovi;

([13]) Uredba (EU) 2020/852 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. lipnja 2020. o uspostavi okvira za olakšavanje održivih ulaganja i izmjeni Uredbe (EU) 2019/2088 (SL L 198, 22.6.2020., str. 13., ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/852/2020-06-22).

(f) ubrzanje tranzicije Moldove prema održivom, klimatski neutralnom i uključivom gospodarstvu koje je sposobno izdržati konkurentske tržišne pritiske jedinstvenog tržišta Unije te prema stabilnom ulagačkom okruženju, kao i smanjenje njezinih strateških ovisnosti diversifikacijom izvora energije, među ostalim poboljšanjem interkonekcija s državama članicama i partnerima u proširenju Unije kako bi se postigla energetska sigurnost i neovisnost;

(g) poticanje gospodarske integracije Moldove s jedinstvenim tržištem Unije, osobito putem povećanja trgovine i investicijskih tokova, i otpornih lanaca vrijednosti;

(h) podupiranje veće integracije s jedinstvenim tržištem Unije putem bolje i održive povezanosti u skladu s transeuropskim mrežama u cilju jačanja dobrosusjedskih odnosa i međuljudskih kontakata;

(i) ubrzanje uključive i održive zelene tranzicije prema klimatskoj neutralnosti do 2050., u skladu s Pariškim sporazumom i europskim zelenim planom, koja bi obuhvaćala sve gospodarske sektore, posebno poljoprivredu i energetiku, uključujući tranziciju prema dekarboniziranom, klimatski neutralnom i kružnom gospodarstvu otpornom na klimatske promjene, uz istodobno jamčenje da se u ulaganjima poštuje načelo „ne nanosi bitnu štetu”;

(j) promicanje digitalne transformacije i digitalnih vještina kao sredstva za pokretanje održivog razvoja i uključivog rasta;

(k) poticanje inovacija, istraživanja i suradnje između akademskih institucija i industrije kako bi se doprinijelo zelenoj i digitalnoj tranziciji, uz promicanje lokalnih industrija s posebnim naglaskom na lokalnim mikropoduzećima te malim i srednjim poduzećima i start-up poduzećima;

(l) poticanje kvalitetnog obrazovanja, osposobljavanja, prekvalifikacije i usavršavanja na svim razinama, s posebnim naglaskom na mladima, uključujući rješavanje problema nezaposlenosti mladih, sprečavanje odljeva mozgova i podupiranje ranjivih zajednica, uključujući izbjeglice, te podupiranje politika zapošljavanja, uključujući radnička prava, u skladu s europskim stupom socijalnih prava, i borba protiv siromaštva;

(m) podupiranje aktivnosti za jačanje svijesti moldavskih građana o koristima procesa pristupanja Uniji, među ostalim putem komunikacijskih kampanja.

Članak 4.

Opća načela

1. Potporom iz Instrumenta upravlja Komisija u skladu s ključnim načelima i ciljevima gospodarskih reformi iz Sporazuma o pridruživanju između EU-a i Moldove i politike proširenja Unije.

2. Suradnja u okviru Instrumenta temelji se na potrebama i promiče načela djelotvornosti razvoja, a to su preuzimanje odgovornosti Moldove za razvojne prioritete uz usmjerenost na jasnu uvjetovanost i konkretne rezultate, uključiva partnerstva sa socijalnim partnerima i organizacijama civilnog društva, kao i transparentnost i uzajamna odgovornost. Ta se suradnja temelji na djelotvornoj i učinkovitoj raspodjeli i upotrebi resursa.

3. Pružanje makrofinancijske pomoći nije obuhvaćeno područjem primjene Instrumenta.

4. Potpora u okviru Instrumenta pruža se povrh potpore u okviru drugih programa i instrumenata Unije i komplementarna je toj potpori. Aktivnosti prihvatljive za financiranje na temelju ove Uredbe mogu primati potporu iz drugih programa i instrumenata Unije, pod uvjetom da se tom potporom ne pokrivaju isti troškovi i da se zajamče odgovarajući nadzor i proračunska kontrola. Komisija osigurava komplementarnosti i sinergije između Instrumenta i drugih programa Unije kako bi se izbjeglo dupliciranje pomoći i dvostruko financiranje.

5. Kako bi promicale komplementarnost, dosljednost i učinkovitost njihovih djelovanja, Komisija i države članice surađuju i nastoje izbjeći udvostručavanja pomoći te zajamčiti sinergije između pomoći na temelju ove Uredbe i drugih oblika pomoći, uključujući integrirane financijske pakete koji se sastoje od financiranja izvoza i razvoja koje pružaju Unija, države članice, treće zemlje, multilateralne i regionalne organizacije i subjekti, kao što su međunarodne organizacije i relevantne međunarodne financijske institucije, agencije i donatori izvan Unije, u skladu s utvrđenim načelima za jačanje

operativne koordinacije u području vanjske pomoći, među ostalim na temelju poboljšane koordinacije s državama članicama na lokalnoj razini. Takva koordinacija na lokalnoj razini uključuje redovita i pravovremena savjetovanja i česte razmjene informacija tijekom provedbe Instrumenta.

6. Aktivnostima u okviru Instrumenta dovode se u prvi plan i promiču demokracija, ljudska prava i rodna ravnopravnost, postupno se postiže usklađenost sa socijalnim, klimatskim i okolišnim standardima Unije, u prvi plan se dovode ublažavanje klimatskih promjena i prilagodba klimatskim promjenama i, ako je to primjenjivo, smanjenje rizika od katastrofa, zaštita okoliša i očuvanje bioraznolikosti, među ostalim, kada je to primjereno, procjenama učinka na okoliš, te se podupire napredak u ostvarenju ciljeva održivog razvoja Ujedinjenih naroda promicanjem integriranih djelovanja kojima se na koherentan način mogu stvoriti posredne koristi i ispuniti višestruki ciljevi. U tim se aktivnostima izbjegava nastajanje neupotrebljive imovine, a aktivnosti se vode načelima „ne nanosi bitnu štetu” i „da se nikoga ne zapostavi” i pristupom uključivanja pitanja održivosti, na kojem se temelji europski zeleni plan. Najmanje 37 % bespovratne financijske potpore, uključujući rezervacije, za projekte ulaganja odobrene u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu dodjeljuje se za klimatske ciljeve.

7. Moldova i Komisija osiguravaju da se tijekom pripreme programa reformi i provedbe Instrumenta uzimaju u obzir i promiču rodna ravnopravnost, rodno osviještena politika i integracija rodne perspektive. Moldova i Komisija poduzimaju odgovarajuće mjere kako bi spriječile svaku diskriminaciju na temelju spola, rasnog ili etničkog podrijetla, vjere ili uvjerenja, invaliditeta, dobi ili spolne orijentacije. Komisija izvješćuje o tim mjerama u kontekstu redovitog izvješćivanja u okviru akcijskih planova za rodnu ravnopravnost.

8. Instrumentom se ne podupiru aktivnosti ili mjere koje nisu u skladu s nacionalnim energetskim i klimatskim planom Moldove, njezinim nacionalno utvrđenim doprinosom u okviru Pariškog sporazuma ili njezinom ambicijom postizanja klimatske neutralnosti najkasnije do 2050. ili aktivnosti ili mjere kojima se promiču ulaganja u fosilna goriva ili koje imaju znatne negativne učinke na okoliš, klimu ili bioraznolikost, osim ako su takve aktivnosti ili mjere strogo potrebne za ispunjavanje ciljeva Instrumenta, posebno članka 3. stavka 2. točke (c), uzimajući pritom u obzir moguće prijelazne odredbe te slijedeći srednjoročnu ili dugoročnu energetsku strategiju radi jamčenja energetske sigurnosti. Ti su prijelazni aranžmani, prema potrebi, popraćeni odgovarajućim mjerama za izbjegavanje, sprečavanje ili smanjenje i, ako je moguće, neutraliziranje tih negativnih učinaka.

9. U skladu s načelom uključivog partnerstva Komisija nastoji osigurati, prema potrebi, demokratski nadzor u obliku savjetovanja moldavske vlade s moldavskim parlamentom, lokalnim vlastima, u skladu s nacionalnim pravnim okvirom Moldove, te s relevantnim dionicima, uključujući socijalne partnere i civilno društvo, te ranjive skupine, izbjeglice, sve manjine i zajednice, ovisno o potrebi, kako bi im se omogućilo da sudjeluju u osmišljavanju i provedbi aktivnosti prihvatljivih za financiranje u okviru Instrumenta te povezanim procesima praćenja, nadzora i evaluacije, prema potrebi. Takvim savjetovanjem nastoji se uzeti u obzir pluralizam moldavskog društva. Osim toga, Komisija osigurava da civilno društvo u Moldovi, uključujući nevladine organizacije, odgovarajućim stalnim kanalima može izravno prijaviti Komisiji sve nepravilnosti u vezi s financiranjem ili krajnjim primateljima.

10. Komisija u bliskoj suradnji s državama članicama i Moldovom osigurava provedbu obveza Unije usmjerenih na veću transparentnost i odgovornost u pružanju potpore, među ostalim promicanjem provedbe i jačanja sustava unutarnje kontrole i politika za borbu protiv prijevara. Komisija objavljuje informacije o opsegu potpore i njezinoj dodjeli putem tablice pokazatelja Instrumenta iz članka 24. Moldova objavljuje ažurirane podatke o krajnjim primateljima sredstava Unije za provedbu reformi i ulaganja u okviru Instrumenta, kako je opisano u članku 20.

Članak 5.

Preduvjeti za potporu Unije

1. Preduvjet za primanje potpore iz Instrumenta jest da Moldova podržava i poštuje djelotvorne demokratske mehanizme, uključujući višestranački parlamentarni sustav, slobodne i poštene izbore, slobodne, neovisne i pluralističke medije, neovisno pravosuđe i vladavinu prava, te da jamči poštovanje svih obveza u pogledu ljudskih prava, uključujući prava pripadnika manjina.

2. Komisija prati ispunjavanje preduvjeta utvrđenih u stavku 1. prije oslobađanja sredstava, uključujući pretfinanciranje, za Moldovu u okviru Instrumenta i tijekom cijelog razdoblja u kojem se pruža potpora u okviru Instrumenta, uzimajući u obzir politički okvir za proširenje. Komisija u postupku praćenja uzima u obzir i relevantne preporuke međunarodnih tijela, kao što su Vijeće Europe i njegova Venecijanska komisija ili Ured za demokratske institucije i ljudska prava Organizacije za europsku sigurnost i suradnju (OESS).

3. Ako Komisija utvrdi da neki od preduvjeta iz stavka 1. nisu ispunjeni, donosi odluku o tome i, posebno, uskraćuje oslobađanje sredstava iz članka 19., neovisno o tome jesu li ispunjeni uvjeti plaćanja iz članka 10. Komisija obavješćuje Vijeće i Europski parlament o svojoj odluci.

POGLAVLJE II.

FINANCIRANJE I PROVEDBA

Članak 6.

Provedba

1. Za Instrument će se koristiti sredstva iz NDICI – Globalna Europa u iznosu od 520 milijuna EUR u obliku bespovratne potpore i maksimalno 1 500 milijuna EUR u zajmovima. Iznos namijenjen za zajmove ne čini dio iznosa Jamstva za vanjsko djelovanje u smislu članka 31. stavka 4. Uredbe (EU) 2021/947.

2. Bespovratna financijska potpora financirat će se od 1. siječnja 2025. do 31. prosinca 2027. iz omotnice dodijeljene geografskom programu za susjedstvo na temelju članka 6. stavka 2. točke (a) Uredbe (EU) 2021/947. Tim se iznosom pokrivaju rezervacije za zajmove u iznosu od 135 milijuna EUR, potpora koju Unija pruža projektima odobrenima u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu, kako je navedeno u članku 18. stavku 2., i dodatna potpora, uključujući potporu organizacijama civilnog društva i tehničku pomoć. Financiranje se provodi u skladu s Uredbom (EU) 2021/947.

Odluke o oslobađanju sredstava iz članka 19. stavka 3. za potporu u obliku zajmova donose se u razdoblju od 1. siječnja 2025. do 30. lipnja 2029.

3. Isplatom pomoći Unije upravlja Komisija u skladu s ključnim načelima i ciljevima reformi iz programa reformi. Sva sredstva, osim dodatne potpore iz stavka 2. i sredstava iz stavka 6., dodjeljuju se u obrocima koji se isplaćuju dvaput godišnje na temelju provedbe potrebnih reformi u utvrđenim rokovima kako je dogovoreno u Programu reformi i provedbenoj odluci Komisije.

4. Moldova bi trebala najmanje 25 % zajma koji joj je dodijeljen staviti na raspolaganje projektima ulaganja odobrenima u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu, jedne od regionalnih platformi za ulaganja iz članka 32. Uredbe (EU) 2021/947. U sporazumu o Instrumentu navode se pojedinosti te obveze i detaljna pravila i načela za provedbu. U slučaju neispunjavanja te obveze dolazi do suspenzije daljnjih operacija u okviru Instrumenta i povrata navedenih iznosa od Moldove, kako je navedeno u članku 19. ove Uredbe.

5. Dodatna potpora iznosi najmanje 20 % ukupne bespovratne financijske potpore iz stavka 2.

6. Do 1 % nepovratne potpore iz stavka 2. može se upotrijebiti za tehničku i administrativnu pomoć za provedbu Instrumenta, kao što su procjene učinka, pripremna djelovanja, aktivnosti praćenja, kontrole, revizije i evaluacije, koje su potrebne za upravljanje Instrumentom i ostvarivanje njegovih ciljeva, posebno za studije, sastanke stručnjaka, osposobljavanja, savjetovanja s moldavskim vlastima, konferencije, savjetovanja s lokalnim vlastima, u skladu s nacionalnim pravnim okvirom Moldove, te s relevantnim dionicima, uključujući socijalne partnere i organizacije civilnog društva, aktivnosti informiranja i komunikacije, među ostalim uključive aktivnosti informiranja i priopćavanje političkih prioriteta Unije, u mjeri u kojoj su povezani s ciljevima Instrumenta, troškove povezane s informatičkim mrežama, posebno za obradu i razmjenu informacija, korporativne alate informacijske tehnologije, kao i druge troškove administrativne i koordinacijske pomoći za potrebe Instrumenta u sjedištu i delegaciji Unije. Troškovi mogu obuhvaćati i troškove aktivnosti kojima se podupire transparentnost i drugih aktivnosti, kao što su kontrola kvalitete i praćenje projekata ili programa na terenu, kao i troškove istorazinskih savjetovanja i stručnjaka za ocjenu i provedbu reformi i ulaganja.

7. Kako bi se u najvećoj mogućoj mjeri povećala međunarodna potpora, donatori mogu doprinijeti provedbi Instrumenta vanjskim namjenskim prihodima u smislu članka 21. stavka 2. Financijske uredbe.

Članak 7.

Pravila o prihvatljivosti osoba i subjekata, o podrijetlu robe i materijala te o ograničenjima u okviru Instrumenta

1. Odstupajući od članka 28. Uredbe (EU) 2021/947, sudjelovanje u postupcima javne nabave i dodjele bespovratnih sredstava za aktivnosti koje se financiraju na temelju Instrumenta otvoreno je za međunarodne i regionalne organizacije i sve fizičke osobe koje su državljani ili pravne osobe koje imaju stvarni poslovni nastan u:

(a) državama članicama, Moldovi, zemljama kandidatkinjama i ugovornim strankama Sporazuma o Europskom gospodarskom prostoru;

(b) zemljama koje Moldovi pružaju razinu potpore koja je usporediva s onom koju pruža Unija s obzirom na veličinu njihova gospodarstva i za koje je Komisija omogućila recipročan pristup vanjskoj pomoći u Moldovi.

2. Recipročni pristup iz stavka 1. točke (b) može se odobriti na ograničeno razdoblje od najmanje godinu dana ako neka zemlja subjekte iz Unije i iz zemalja koje su prihvatljive u okviru Instrumenta smatra prihvatljivima na ravnopravnoj osnovi.

Komisija odlučuje o odobravanju recipročnog pristupa nakon savjetovanja s Moldovom.

3. Sva roba i materijali koji se financiraju i nabavljaju u okviru Instrumenta moraju potjecati iz bilo koje zemlje iz stavka 1. točaka (a) i (b), osim ako se ta roba i materijali ne mogu nabavljati pod razumnim uvjetima ni u jednoj od tih zemalja. Uz to se primjenjuju pravila o ograničenjima utvrđena u stavku 6.

4. Pravila o prihvatljivosti iz ovog članka ne primjenjuju se na fizičke osobe koje je zaposlio prihvatljivi ugovaratelj ili, ako je primjenjivo, podugovaratelj, ili su na drugi način zakonito ugovorno vezane uz takvog ugovaratelja ili podugovaratelja, niti su ograničena u pogledu državljanstva, osim ako se ograničenja u pogledu državljanstva temelje na pravilima iz stavka 6.

5. Na aktivnosti koja sufinancira subjekt ili se provode uz izravno ili neizravno upravljanje sa subjektima iz članka 62. stavka 1. točke (c) Financijske uredbe primjenjuju se i pravila koja se primjenjuju na te subjekte uz pravila utvrđena na temelju ovog članka, uključujući, prema potrebi, ograničenja predviđena stavkom 6. ovog članka i propisno uzeta u obzir u sporazumima o financiranju i ugovornim dokumentima potpisanima s tim subjektima.

6. Pravila o prihvatljivosti i pravila o podrijetlu robe i materijala iz stavaka 1. i 3. te pravila o državljanstvu fizičkih osoba iz stavka 4. mogu se ograničiti s obzirom na državljanstvo, zemljopisnu lokaciju ili prirodu pravnih subjekata koji sudjeluju u postupcima dodjele, kao i s obzirom na zemljopisno podrijetlo robe i materijala, u sljedećim slučajevima:

(a) takva su ograničenja potrebna zbog posebne prirode ili ciljeva aktivnosti ili određenog postupka dodjele ili su ta ograničenja potrebna za djelotvornu provedbu aktivnosti;

(b) aktivnost ili određeni postupci dodjele utječu na sigurnost ili javni poredak, posebno u pogledu strateške imovine i interesa Unije, država članica ili Moldove, uključujući sigurnost, otpornost i zaštitu cjelovitosti digitalne infrastrukture, uključujući infrastrukturu 5G mreže, komunikacijskih i informacijskih sustava i povezanih lanaca opskrbe.

7. Podnositelji zahtjeva i kandidati iz zemalja koje nisu prihvatljive mogu se smatrati prihvatljivima u hitnim slučajevima ili u slučaju nedostupnosti usluga na tržištima dotičnih zemalja ili područja, ili u drugim valjano opravdanim slučajevima u kojima bi primjena pravila o prihvatljivosti onemogućila ili izuzetno otežala provedbu aktivnosti.

8. U okviru Unijinih mjera ograničavanja donesenih na temelju članka 29. UEU-a i članka 215. UFEU-a, pravnim osobama, subjektima ili tijelima na koje se primjenjuju Unijine mjere ograničavanja, ili za njihovu korist, ne smiju se izravno ni neizravno staviti na raspolaganje nikakva financijska ili ekonomska sredstva. Takve osobe i subjekti te subjekti u njihovu vlasništvu ili pod njihovom kontrolom ne smiju primati izravnu ili neizravnu potporu iz Instrumenta, među ostalim kao neizravni vlasnici, podugovaratelji u lancu opskrbe ili krajnji korisnici.

Članak 8.

Sporazum o Instrumentu

1. Komisija za potrebe provedbe Instrumenta s Moldovom sklapa sporazum o Instrumentu u kojem se utvrđuju obveze i uvjeti za isplatu sredstava.

2. Sporazum o Instrumentu dopunjuje se sporazumom o zajmu u skladu s člankom 15. u kojem se utvrđuju posebne odredbe za upravljanje i provedbu financiranja koje se pruža u obliku zajmova. Sporazum o Instrumentu, uključujući svu povezanu dokumentaciju, istodobno se i bez odgode stavlja na raspolaganje Europskom parlamentu i Vijeću.

3. Financijska sredstva dodjeljuju se Moldovi tek nakon stupanja na snagu sporazuma o Instrumentu i sporazuma o zajmu.

4. Sporazumom o Instrumentu i sporazumom o zajmu sklopljenim s Moldovom osigurava se ispunjavanje obveza utvrđenih u članku 129. Financijske uredbe.

5. U sporazumu o Instrumentu utvrđuju se neophodne detaljne odredbe koje se odnose na:

(a) odlučnost Moldove da znatno napreduje u smjeru robusnog pravnog okvira za borbu protiv prijevara i uspostavi učinkovitije i djelotvornije sustave kontrole, uključujući odgovarajuće mehanizme za zaštitu zviždača te odgovarajuće mehanizme i mjere za učinkovito sprečavanje, otkrivanje i ispravljanje nepravilnosti, prijevara, korupcije i sukoba interesa, kao i da intenzivira borbu protiv pranja novca, organiziranog kriminala, zlouporabe javnih sredstava, financiranja terorizma, izbjegavanja plaćanja poreza, poreznih prijevara i utaje poreza te drugih nezakonitih aktivnosti koje utječu na sredstva dodijeljena u okviru Instrumenta;

(b) pravila o oslobađanju, zadržavanju i smanjenju sredstava u skladu s člankom 19.;

(c) detaljna pravila i obvezu Moldove da osigura dio ukupnog iznosa zajma za projekte ulaganja odobrene u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu, u skladu s člankom 6. stavkom 4.;

(d) aktivnosti povezane s upravljanjem, kontrolom, nadzorom, praćenjem, evaluacijom, izvješćivanjem i revizijom te sa sistemskim revizijama, istragama, mjerama za borbu protiv prijevara i suradnjom;

(e) pravila o izvješćivanju Komisije o tome jesu li i kako su ispunjeni uvjeti plaćanja iz članka 10.;

(f) pravila o porezima, pristojbama i davanjima u skladu s člankom 27. stavcima 9. i 10. Uredbe (EU) 2021/947;

(g) mjere za učinkovito sprečavanje, otkrivanje i ispravljanje nepravilnosti, prijevara, korupcije i sukoba interesa, te obvezu da osobe ili subjekti koji izvršavaju sredstva Unije u okviru ove Uredbe bez odgode obavijeste Komisiju, OLAF i, prema potrebi, EPPO o potencijalnim ili stvarnim slučajevima nepravilnosti, prijevare, korupcije i sukoba interesa i drugim nezakonitim aktivnostima koje utječu na sredstva koja se pružaju u okviru Instrumenta te o daljnjem postupanju u vezi s njima;

(h) obveze iz članaka 21. i 22., uključujući precizna pravila i vremenski okvir u skladu s kojima Moldova prikuplja podatke, a Komisija, OLAF, Revizorski sud i, ako je primjenjivo, EPPO ostvaruju pristup tim podatcima;

(i) postupak kojim se osigurava da su zahtjevi za isplatu potpore u obliku zajma unutar okvira raspoloživog iznosa za zajmove, u skladu s člankom 6. stavkom 1.;

(j) pravo Komisije da u slučaju nepravilnosti, prijevare, korupcije ili sukoba interesa koji utječu na financijske interese Unije i koje Moldova nije ispravila, u slučaju poništenja kvalitativnih ili kvantitativnih koraka ili u slučaju teškog kršenja obveze predviđene sporazumom o Instrumentu proporcionalno umanji potporu koja se pruža na temelju Instrumenta i osigura povrat svih iznosa iz članka 6. stavka 1. potrošenih za ispunjavanje ciljeva Instrumenta ili da zatraži prijevremenu otplatu zajma;

(k) pravila i postupke u skladu s kojima Moldova mora izvješćivati za svrhu praćenja provedbe Instrumenta i ocjene ostvarivanja ciljeva iz članka 3.;

(l) obvezu Moldove da Komisiji elektroničkim putem dostavlja podatke iz članka 20.

POGLAVLJE III.

PROGRAM REFORMI

Članak 9.

Podnošenje programa reformi

1. Kako bi primila bilo kakvu potporu na temelju ove Uredbe, Moldova Komisiji podnosi program reformi za razdoblje 2025. – 2027., koji se temelji na ključnim načelima i ciljevima socioekonomskih i temeljnih reformi utvrđenih u Sporazumu o pridruživanju između EU-a i Moldove, dogovorenom u okviru europske politike susjedstva, i na okviru politike proširenja.

2. Program reformi pruža sveobuhvatan okvir za postizanje općih i posebnih ciljeva iz članka 3. i u njemu se utvrđuju reforme koje Moldova treba provesti, kao i područja ulaganja. Program reformi obuhvaća mjere za provedbu reformi putem sveobuhvatnog i usklađenog paketa. U područjima temeljnih pitanja procesa proširenja, uključujući vladavinu prava, borbu protiv korupcije, među ostalim i korupcije na visokoj razini, te temeljna prava i slobodu izražavanja, program reformi odražava ocjene iz političkog okvira za proširenje.

3. Program reformi mora biti u skladu s najnovijim okvirom makroekonomske i fiskalne politike podnesenim Komisiji u kontekstu gospodarskog i financijskog dijaloga s Unijom.

4. Program reformi mora biti usklađen s prioritetima reformi utvrđenima u kontekstu pristupanja Moldove i drugim relevantnim dokumentima, nacionalno utvrđenim doprinosom u okviru Pariškog sporazuma i ambicijama za postizanje klimatske neutralnosti do 2050. te ih podupirati.

5. Program reformi mora biti u skladu s općim načelima utvrđenima u članku 4.

6. Program reformi priprema se na uključiv i transparentan način, uz savjetovanje sa socijalnim partnerima i organizacijama civilnog društva.

7. Komisija poziva Moldovu da podnese svoj program reformi do 24. lipnja 2025. Komisija prosljeđuje program reformi Moldove Europskom parlamentu i Vijeću čim ga zaprimi.

Članak 10.

Načela za financiranje u okviru programa reformi

1. Instrumentom se predviđa poticanje provedbe programa reformi uspostavom uvjeta plaćanja koji moraju biti ispoštovani za oslobađanje sredstava. Ti uvjeti plaćanja primjenjuju se na sredstva iz članka 6. stavka 1., uz iznimku dodatne potpore, uključujući potporu organizacijama civilnog društva i tehničku pomoć. Ti uvjeti plaćanja u obliku su mjerljivih kvalitativnih ili kvantitativnih koraka. Ti koraci odražavaju napredak u određenim socioekonomskim reformama te u temeljnim pitanjima procesa proširenja u vezi s postizanjem ciljeva Instrumenta utvrđenih u članku 3., u skladu s političkim okvirom za proširenje.

2. Ispunjenje uvjeta plaćanja iz stavka 1. dovodi do potpunog ili djelomičnog oslobađanja sredstava, ovisno o tome u kojoj su mjeri ispunjeni.

3. Makrofinancijska stabilnost, dobro upravljanje javnim financijama, transparentnost i nadzor nad proračunom opći su uvjeti koji se moraju ispuniti da bi se dobila financijska sredstva.

Sredstvima u okviru Instrumenta ne podupiru se aktivnosti ili mjere kojima se podrivaju suverenitet i teritorijalna cjelovitost Moldove.

Članak 11.

Sadržaj programa reformi

1. U programu reformi posebno se utvrđuju sljedeći elementi, koji moraju biti obrazloženi i potkrijepljeni dokazima:

(a) mjere koje predstavljaju dosljedan, sveobuhvatan i primjereno uravnotežen odgovor za postizanje ciljeva utvrđenih u članku 3., uključujući strukturne reforme, ulaganja i mjere za osiguravanje usklađenosti s preduvjetima iz članka 5., ako je potrebno;

(b) objašnjenje usklađenosti mjera s općim načelima iz članka 4. i zahtjevima u skladu s člankom 9.;

(c) objašnjenje načina na koji se očekuje da će se mjerama dodatno ojačati temeljna pitanja procesa proširenja iz članka 3. stavka 2. točke (a), uključujući vladavinu prava, temeljna prava i borbu protiv korupcije;

(d) okvirni popis projekata i programa ulaganja namijenjen za raspravu i odobrenje u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu, uključujući odgovarajuće ukupne opsege ulaganja i predviđene rokove za provedbu;

(e) objašnjenje razmjera očekivanog doprinosa mjera klimatskim i okolišnim ciljevima i njihove usklađenosti s načelom „ne nanosi bitnu štetu”;

(f) objašnjenje razmjera očekivanog doprinosa mjera digitalnoj transformaciji;

(g) objašnjenje razmjera očekivanog doprinosa mjera obrazovanju, osposobljavanju, zapošljavanju i socijalnim ciljevima;

(h) objašnjenje razmjera očekivanog doprinosa mjera rodnoj ravnopravnosti i jačanju položaja žena i djevojčica te promicanju njihovih prava;

(i) okvirni raspored reformi i ulaganja te predviđeni uvjeti plaćanja koji se moraju ispuniti za oslobađanje sredstava, definirani u obliku mjerljivih kvalitativnih ili kvantitativnih koraka koje se planira provesti najkasnije do 31. prosinca 2027.;

(j) objašnjenje načina na koji će mjere doprinijeti postupnom i kontinuiranom usklađivanju sa ZVSP-om, uključujući Unijine mjere ograničavanja;

(k) objašnjenje na koji se način očekuje da će se s pomoću mjera izgraditi kapaciteti i ostvariti ulaganja u administrativno osoblje u Moldovi;

(l) mehanizmi za djelotvorno praćenje, izvješćivanje i evaluaciju programa reformi od strane Moldove, uključujući predložene mjerljive kvalitativne i kvantitativne korake i relevantne pokazatelje utvrđene u stavku 2.;

(m) opis sustava Moldove za djelotvorno sprečavanje, otkrivanje i ispravljanje nepravilnosti, prijevara, korupcije, uključujući korupciju na visokoj razini, i sukoba interesa te za provedbu pravila za kontrolu državnih potpora, kao i predloženih mjera za ispravljanje postojećih nedostataka u prvim godinama provedbe programa reformi;

(n) za pripremu i, ako je primjenjivo, provedbu programa reformi, sažetak postupka savjetovanja s moldavskim parlamentom, lokalnim vlastima, u skladu s nacionalnim pravnim okvirom Moldove, te s relevantnim dionicima, uključujući socijalne partnere i organizacije civilnog društva, te objašnjenje načina na koji se u programu reformi odražava njihov doprinos;

(o) plan komunikacije i vidljivosti programa reformi za stanovništvo Moldove;

(p) sve druge relevantne informacije.

2. Program reformi temelji se na rezultatima i uključuje pokazatelje za ocjenu napretka u ostvarivanju općih i posebnih ciljeva utvrđenih u članku 3. ove Uredbe. Ti se pokazatelji temelje, ako je to primjereno i relevantno, na međunarodno dogovorenim pokazateljima i onima koji su već dostupni u vezi s politikama Moldove. U mjeri u kojoj je to moguće, pokazatelji moraju biti usklađeni i s ključnim pokazateljima uspješnosti uključenima u Provedbenu odluku Komisije o odobravanju programa reformi za zapadni Balkan na temelju Uredbe (EU) 2024/1449 i u Okvir za mjerenje rezultata fonda EFOR+.

Članak 12.

Komisijina ocjena programa reformi

1. Komisija bez nepotrebne odgode ocjenjuje relevantnost, sveobuhvatnost i primjerenost programa reformi Moldove ili, ako je primjenjivo, svih izmjena tog programa. Pri provedbi svoje ocjene Komisija blisko surađuje s Moldovom te može iznijeti primjedbe, zatražiti dodatne informacije ili od Moldove zatražiti da preispita ili izmijeni svoj program reformi.

2. U pogledu cilja utvrđenog u članku 11. stavku 1. točki (j) ove Uredbe, Komisija u skladu s Odlukom 2010/427/EU na odgovarajući način uzima u obzir ulogu i doprinos ESVD-a.

3. Pri ocjenjivanju programa reformi Komisija uzima u obzir relevantne dostupne analitičke informacije o Moldovi, uključujući njezinu makroekonomsku situaciju i održivost duga, obrazloženje i elemente koje je Moldova dostavila u skladu s člankom 11., učinke agresivnog rata Rusije protiv Ukrajine i pokušaje destabilizacije Moldove te sve ostale relevantne informacije kao što su informacije iz članka 11.

4. U svojoj ocjeni Komisija posebno uzima u obzir sljedeće kriterije:

(a) predstavlja li program reformi relevantan, sveobuhvatan, dosljedan i primjereno uravnotežen odgovor za postizanje ciljeva utvrđenih u članku 3. i elemenata iz članka 11.;

(b) jesu li program reformi i njegove mjere usklađeni s općim načelima iz članka 4. te zahtjevima u skladu s člankom 9.;

(c) može li se očekivati da će se programom reformi ubrzati napredak prema premošćivanju socioekonomskog jaza između Moldove i Unije, čime će se poboljšati njezin gospodarski i socijalni razvoj te razvoj zaštite okoliša i poduprijeti konvergencija sa standardima Unije, smanjiti nejednakosti i ojačati socijalna kohezija;

(d) može li se očekivati da će se programom reformi dodatno ojačati temeljna pitanja procesa proširenja iz članka 3. stavka 2. točke (a);

(e) može li se očekivati da će se programom reformi ubrzati tranzicija Moldove prema održivom, klimatski neutralnom i uključivom gospodarstvu otpornom na klimatske promjene putem poboljšanja povezanosti, napretka u njezinoj zelenoj i digitalnoj tranziciji, uključujući napredak u pogledu bioraznolikosti, smanjenja strateških ovisnosti te poticanja istraživanja i inovacija, poboljšavanja obrazovanja, osposobljavanja, zapošljavanja i vještina te jačanje šireg tržišta rada, s posebnim naglaskom na mladima;

(f) jesu li mjere programa reformi usklađene s načelima „ne nanosi bitnu štetu” i „da se nikoga ne zapostavi”;

(g) jesu li u programu reformi na odgovarajući način obuhvaćeni potencijalni rizici u usklađivanju s preduvjetima i uvjetima plaćanja;

(h) jesu li uvjeti plaćanja koje je predložila Moldova primjereni i ambiciozni, u skladu s političkim okvirom za proširenje te dovoljno smisleni i jasni kako bi se omogućilo odgovarajuće oslobađanje sredstava u slučaju njihova ispunjenja te jesu li predloženi pokazatelji za izvješćivanje primjereni i dostatni za praćenje napretka u ostvarivanju općih ciljeva i izvješćivanje o njemu;

(i) očekuje li se da će se aranžmanima koje je predložila Moldova djelotvorno sprečavati, otkrivati i ispravljati nepravilnosti, prijevare, korupcija i sukobi interesa, organizirani kriminal i pranje novca, kao i učinkovito istraživati i kazneno goniti kaznena djela kojima su zahvaćena sredstva u okviru Instrumenta;

(j) odražava li program reformi doprinos moldavskog parlamenta, lokalnih vlasti, u skladu s nacionalnim pravnim okvirom Moldove, te socijalnih partnera i organizacija civilnog društva.

5. Za potrebe ocjene programa reformi koje dostavi Moldova Komisiji mogu pomagati neovisni stručnjaci.

Članak 13.

Provedbena odluka Komisije

1. U slučaju pozitivne ocjene u skladu s člankom 12. Komisija provedbenom odlukom odobrava program reformi koji je podnijela Moldova, ili, ako je primjenjivo, izmjene programa podnesene u skladu s člankom 14. Ta se provedbena odluka donosi u skladu s postupkom ispitivanja iz članka 28. stavka 2.

2. U provedbenoj odluci Komisije iz stavka 1. utvrđuju se reforme koje Moldova treba provesti, područja ulaganja koja će primiti potporu i uvjeti plaćanja koji proizlaze iz programa reformi, uključujući okvirni raspored.

3. Provedbenom odlukom Komisije iz stavka 1. utvrđuju se i:

(a) okvirni iznos ukupnih sredstava dostupnih Moldovi nakon što ispuni uvjete plaćanja u skladu s člankom 10. stavkom 1. i planirani obroci koji će se isplatiti, uključujući pretfinanciranje, strukturirano u skladu s člankom 11., nakon što Moldova na zadovoljavajući način ispuni relevantne uvjete plaćanja u obliku kvalitativnih ili kvantitativnih koraka utvrđenih u vezi s provedbom programa reformi;

(b) raščlamba financiranja po obroku između potpore u obliku zajma i bespovratne potpore;

(c) rok do kojeg se moraju ispuniti konačni uvjeti plaćanja za reforme;

(d) aranžmani i vremenski raspored za praćenje i provedbu programa reformi te izvješćivanje, među ostalim, ako je to primjereno, s pomoću demokratskog nadzora iz članka 4. stavka 9. te, ako je to relevantno, mjere potrebne za usklađivanje s člankom 23.;

(e) pokazatelji iz članka 11. stavka 2. za procjenu napretka u ostvarivanju općih i posebnih ciljeva utvrđenih u članku 3.

Članak 14.

Izmjene programa reformi

1. Ako zbog objektivnih okolnosti više ne može djelomično ili u cijelosti ostvariti program reformi, uključujući relevantne uvjete plaćanja, Moldova može predložiti izmijenjeni program reformi. U tom slučaju može Komisiji podnijeti obrazloženi zahtjev za izmjenu njezine provedbene odluke iz članka 13. stavka 1.

2. Nakon postupka ispitivanja iz članka 28. stavka 2. Komisija može izmijeniti provedbenu odluku, posebno kako bi se uzela u obzir promjena iznosa financiranja raspoloživih u skladu s načelima iz članka 19.

3. Ako Komisija smatra da je na temelju razloga koje je navela Moldova opravdano izmijeniti njezin program reformi, Komisija ocjenjuje izmijenjeni program reformi u skladu s člankom 12. i može, bez nepotrebne odgode, izmijeniti provedbenu odluku iz članka 13. stavka 1., u skladu s postupkom ispitivanja iz članka 28. stavka 2.

4. U izmjeni Komisija može prihvatiti rokove za produljenje uvjeta plaćanja do 31. prosinca 2028.

Članak 15.

Sporazum o zajmu, operacije uzimanja i davanja zajmova

1. Radi financiranja potpore iz Instrumenta u obliku zajmova, Komisija je ovlaštena, u ime Unije, pozajmiti potrebna sredstva na tržištima kapitala ili od financijskih institucija u skladu s člankom 224. Financijske uredbe.

2. Komisija sklapa sporazum o zajmu s Moldovom. U sporazumu o zajmu utvrđuju se maksimalni iznos zajma, razdoblje dostupnosti i detaljni uvjeti potpore u okviru Instrumenta u obliku zajmova. Zajmovi traju najviše 40 godina od datuma potpisivanja sporazuma o zajmu.

Dodatno uz članak 223. stavak 4. Financijske uredbe i odstupajući od njega, sporazum o zajmu sadržava iznos pretfinanciranja i pravila o poravnanju pretfinanciranja.

3. Sporazum o zajmu istodobno se stavlja na raspolaganje Europskom parlamentu i Vijeću.

Članak 16.

Izdvajanje rezervacija

1. Izdvajanje rezervacija za zajmove utvrđuje se po stopi od 9 % iz omotnice dodijeljene geografskom programu za susjedstvo u skladu s člankom 6. stavkom 2. točkom (a) Uredbe (EU) 2021/947 i upotrebljava se kao dio rezervacija za pokrivanje sličnih rizika.

2. Odstupajući od članka 214. stavka 2. posljednje rečenice Financijske uredbe, rezervacije se izdvajaju progresivno te se u cijelosti izdvajaju najkasnije nakon isplate zajmova u cijelosti.

3. Stope rezervacija preispituju se barem svake tri godine od stupanja na snagu ove Uredbe u skladu s postupkom predviđenim u članku 31. stavku 5. četvrtom podstavku Uredbe (EU) 2021/947.

Članak 17.

Pretfinanciranje

1. Nakon podnošenja programa reformi Komisiji Moldova može zatražiti oslobađanje pretfinanciranja u iznosu do 18 % od ukupnog iznosa predviđenog u okviru Instrumenta u skladu s člankom 6. stavkom 1., nakon odbitka dodatne potpore, uključujući potporu organizacijama civilnog društva i tehničku potporu, kao i rezervacija za zajmove.

2. Komisija može osloboditi zatraženo pretfinanciranje nakon donošenja provedbene odluke iz članka 13. i stupanja na snagu sporazuma o Instrumentu i sporazuma o zajmu. Sredstva se oslobađaju u skladu s prvom rečenicom članka 19. stavka 3. i podložno poštovanju preduvjeta utvrđenih u članku 5.

3. Komisija odlučuje o vremenskom okviru za isplatu pretfinanciranja, koje se može isplatiti u jednom ili više obroka.

Članak 18.

Provedba projekata ulaganja u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu

1. Kako bi se iskoristila financijska potpora Unije za privlačenje dodatnih ulaganja, ulaganja kojima se podupire program reformi provode se u suradnji s međunarodnim financijskim institucijama u obliku projekata ulaganja odobrenih u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu.

2. Nakon zadovoljavajućeg ispunjenja svih primjenjivih uvjeta plaćanja Komisija donosi odluku kojom se odobrava oslobađanje sredstava, kako je navedeno u članku 19. stavku 3. Tom se odlukom, u skladu s člankom 6. stavkom 1., utvrđuje iznos sredstava koji treba staviti na raspolaganje u obliku bespovratne potpore koju Unija pruža za projekte odobrene u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu te iznos financijske pomoći koja se dodjeljuje kao potpora u obliku zajma koji se treba isplatiti Moldovi. U toj se odluci, u skladu s omjerom utvrđenim u sporazumu o Instrumentu kako je navedeno u članku 8. stavku 5. točki (c), utvrđuje i udio te potpore u obliku zajma koji Moldova treba staviti na raspolaganje za sufinanciranje projekata odobrenih u okviru Platforme za ulaganja u susjedstvu.

Članak 19.

Ocjena ispunjavanja uvjeta plaćanja, zadržavanje i smanjenje sredstava, pravila o plaćanjima

1. Moldova dvaput godišnje podnosi propisno obrazložen zahtjev za oslobađanje sredstava najkasnije dva mjeseca nakon roka iz Provedbene odluke Komisije u vezi s ispunjenim uvjetima plaćanja povezanima s mjerljivim kvantitativnim ili kvalitativnim koracima, kako je utvrđeno u programu reformi.

2. Komisija bez nepotrebne odgode ocjenjuje je li Moldova ispunila preduvjete utvrđene u članku 5. i načela za financiranje iz članka 10. stavka 3. te je li u zadovoljavajućoj mjeri ispunila uvjete plaćanja utvrđene u provedbenoj odluci Komisije iz članka 13. Ako Komisija utvrdi da Moldova više ne ispunjava uvjete plaćanja koje je prethodno bila ispunjavala, a na temelju kojih je Komisija prethodno izvršila uplate, smanjuje buduće isplate za odgovarajući iznos.

U provedbi te ocjene Komisiji mogu pomagati stručnjaci, uključujući stručnjake iz država članica. Ako zahtjev za oslobađanje sredstava ili zahtjev za plaćanje uključuje korak povezan s pregovaračkim poglavljem 32. iz članka 22. stavka 2., Komisija donosi odluku o odobravanju oslobađanja sredstava samo ako takav korak pozitivno ocijeni.

3. Ako Komisija pozitivno ocijeni zadovoljavajuće ispunjenje svih primjenjivih uvjeta, bez nepotrebne odgode obavješćuje Europski parlament i Vijeće, nakon čega donosi odluku kojom se odobrava oslobađanje sredstava koja odgovaraju tim uvjetima. U pogledu tih iznosa odluka se smatra uvjetom iz članka 10.

4. Ako Komisija negativno ocijeni ispunjenost bilo kojeg od uvjeta prema vremenskom rasporedu, oslobađanje sredstava koja odgovaraju tim uvjetima zadržava se. Komisija o toj ocjeni bez nepotrebne odgode obavješćuje Europski parlament i Vijeće. Zadržani iznosi oslobađaju se tek nakon što Moldova u okviru naknadnog zahtjeva za oslobađanje sredstava propisno obrazloži da je poduzela potrebne mjere za zadovoljavajuće ispunjenje odgovarajućih uvjeta.

5. Ako Komisija zaključi da Moldova nije poduzela potrebne mjere u roku od 12 mjeseci od početne negativne ocjene iz stavka 4., Komisija smanjuje iznos bespovratne financijske potpore i zajma razmjerno dijelu koji odgovara relevantnim uvjetima plaćanja. Tijekom prve godine provedbe primjenjuje se rok od 24 mjeseca, izračunan na temelju početne negativne ocjene iz stavka 4. Moldova može iznijeti svoje primjedbe u roku od dva mjeseca od dana kad joj Komisija priopći svoje zaključke.

6. Svaki iznos koji odgovara uvjetima plaćanja koji nisu ispunjeni do 31. prosinca 2028. više nije plativ Moldovi i po potrebi se opoziva ili poništava iz raspoloživog iznosa potpore u obliku zajma.

7. Komisija može smanjiti iznos bespovratne financijske potpore i od Moldove osigurati povrat, među ostalim prijebojem, svih iznosa potrošenih za postizanje ciljeva Instrumenta, smanjiti iznos zajma koji se treba isplatiti Moldovi ili zahtijevati prijevremenu otplatu zajma u skladu sa sporazumom o zajmu u slučaju nepropisno isplaćenih sredstava, utvrđenih slučajeva ili ozbiljne zabrinutosti u vezi s nepravilnostima, prijevarom, korupcijom i sukobima interesa koji utječu na financijske interese Unije koje Moldova nije ispravila ili poništenja kvalitativnih ili kvantitativnih koraka ili ako se

nakon plaćanja utvrdi da koraci nisu u zadovoljavajućoj mjeri ispunjeni ili da je došlo do teškog kršenja obveze koja proizlazi iz sporazuma o Instrumentu ili sporazuma o zajmu, među ostalim na temelju informacija koje je dostavio OLAF ili izvješća Revizorskog suda. Komisija obavješćuje Europski parlament i Vijeće prije donošenja odluke o takvom smanjenju.

8. Odstupajući od članka 116. stavka 2. Financijske uredbe, rok za plaćanje iz članka 116. stavka 1. točke (a) te uredbe počinje teći od datuma priopćenja odluke o odobravanju oslobađanja sredstava Moldovi na temelju stavka 3. ovog članka.

9. Članak 116. stavak 5. Financijske uredbe ne primjenjuje se na plaćanja izvršena kao financijska pomoć, usmjerena izravno u riznicu Moldove na temelju ovog članka i članka 21. ove Uredbe.

10. Isplata bespovratne financijske potpore i zajmova iz ovog članka mora biti usklađena s proračunskim izdvajanjima, kako je utvrđeno u godišnjem proračunskom postupku, te ovisi o raspoloživim sredstvima. Sredstva se isplaćuju u obrocima. Obrok se može isplatiti u jednoj ili više tranši.

11. Iznosi se isplaćuju na temelju odluke iz stavka 3. u skladu sa sporazumom o zajmu.

12. Bilo koji iznos potpore isplaćuje se pod uvjetom da Moldova podnese zahtjev za plaćanje u obliku utvrđenom u sporazumu o zajmu i mora biti u skladu s odredbama utvrđenima u sporazumu o Instrumentu.

Članak 20.

Transparentnost u pogledu osoba i subjekata koji primaju financijska sredstva za provedbu programa reformi

1. Moldova objavljuje ažurirane podatke o krajnjim primateljima koji primaju iznose financijskih sredstava koji kumulativno premašuju protuvrijednost od 50 000 EUR tijekom trogodišnjeg razdoblja za provedbu reformi i ulaganja u okviru Instrumenta.

2. Za krajnje primatelje iz stavka 1. sljedeće informacije objavljuju se u strojno čitljivom formatu na internetskoj stranici, poredane po ukupnim primljenim sredstvima, pri čemu se poštuju zahtjevi u pogledu povjerljivosti i sigurnosti, a posebno zaštite osobnih podataka:

(a) u slučaju pravnih osoba, puni pravni naziv krajnjeg primatelja i identifikacijski broj za PDV ili porezni identifikacijski broj, ako je dostupan, ili druga jedinstvena identifikacijska oznaka utvrđena u pravnim propisima primjenjivima na pravnu osobu;

(b) u slučaju fizičkih osoba, ime i prezime odnosno imena i prezimena krajnjih primatelja;

(c) iznos koji je krajnji primatelj primio te reforme i ulaganja u okviru Instrumenta čijoj provedbi dotični iznos doprinosi.

3. Informacije iz stavka 2. ne objavljuju se ako bi se otkrivanjem moglo ugroziti prava i slobode krajnjih primatelja ili ozbiljno naštetiti njihovim komercijalnim interesima. Navedene informacije stavljaju se na raspolaganje Komisiji.

4. Moldova je dužna najmanje jedanput godišnje Komisiji elektroničkim putem dostaviti podatke o krajnjim primateljima iz stavka 1. ovog članka, u strojno čitljivom formatu koji treba utvrditi u sporazumu o Instrumentu, kako je navedeno u članku 8. stavku 5. točki (l).

POGLAVLJE IV.

ZAŠTITA FINANCIJSKIH INTERESA UNIJE

Članak 21.

Zaštita financijskih interesa Unije

1. Pri provedbi Instrumenta Komisija i Moldova poduzimaju sve odgovarajuće mjere kako bi zaštitile financijske interese Unije, uzimajući u obzir načelo proporcionalnosti i posebne uvjete pod kojima Instrument funkcionira, preduvjete utvrđene u članku 5. stavku 1. i uvjete utvrđene u sporazumu o Instrumentu, posebno u pogledu sprečavanja, otkrivanja i ispravljanja prijevara, korupcije, sukoba interesa i nepravilnosti, kao i istrage i progona kaznenih djela koja utječu na sredstva dodijeljena u okviru Instrumenta. Moldova se obvezuje na ostvarivanje napretka prema djelotvornim i učinkovitim sustavima upravljanja i kontrole te osigurava povrat pogrešno isplaćenih ili nepravilno upotrijebljenih iznosa.

2. U sporazumu o Instrumentu predviđaju se sljedeće obveze Moldove:

(a) da redovito provjerava upotrebljavaju li se dodijeljena financijska sredstva u skladu s primjenjivim pravilima, posebno u pogledu sprečavanja, otkrivanja i ispravljanja prijevara, korupcije, sukoba interesa i nepravilnosti;

(b) da štiti zviždače;

(c) da poduzima odgovarajuće mjere za sprečavanje, otkrivanje i ispravljanje prijevara, korupcije, sukoba interesa i nepravilnosti, kao i da istražuje i progoni kaznena djela koja utječu na financijske interese Unije, otkriva i izbjegava dvostruko financiranje i poduzima pravne mjere za povrat zloupotrijebljenih sredstava, među ostalim u vezi sa svim mjerama za provedbu reformi i programa ili projekata ulaganja u okviru programa reformi, i da bez odgode i ako je to primjenjivo, poduzima odgovarajuće mjere za obradu zahtjeva za uzajamnu pravnu pomoć EPPO-a i nadležnih tijela država članica u vezi s kaznenim djelima koja utječu na sredstva dodijeljena u okviru Instrumenta;

(d) za potrebe stavka 1., a posebno za provjere upotrebe sredstava u vezi s provedbom reformi iz programa reformi, da osigura prikupljanje, u skladu s načelima Unije o zaštiti podataka i primjenjivim pravilima o zaštiti podataka, odgovarajućih podataka o osobama i subjektima koji primaju financijska sredstva, uključujući informacije o stvarnom vlasništvu, za provedbu mjera programa reformi u skladu s poglavljem III. i pristup tim podatcima;

(e) da izričito ovlasti Komisiju, OLAF, Revizorski sud i, prema potrebi, EPPO da izvršavaju svoje ovlasti kako je predviđeno u članku 129. Financijske uredbe.

3. U sporazumu o Instrumentu predviđa se i pravo Komisije da proporcionalno umanji iznos bespovratne financijske potpore koja se pruža iz Instrumenta i od Moldove osigura povrat, među ostalim prijebojem, svih iznosa potrošenih za ispunjavanje ciljeva Instrumenta te umanji iznos bespovratne financijske potpore koja se pruža Moldovi ili zatraži prijevremenu otplatu zajma u skladu sa sporazumom o zajmu u slučaju nepropisno isplaćenih sredstava, utvrđenih slučajeva ili ozbiljne zabrinutosti u vezi s nepravilnostima, prijevarom, korupcijom i sukobima interesa koji utječu na financijske interese Unije koje Moldova nije ispravila ili ako Komisija nakon plaćanja utvrdi da koraci nisu u zadovoljavajućoj mjeri ispunjeni ili da je došlo do teškog kršenja obveze koja proizlazi iz sporazuma o Instrumentu ili sporazuma o zajmu. Komisija pri odlučivanju o iznosu povrata i smanjenja ili o iznosu koji se mora prijevremeno otplatiti mora poštovati načelo proporcionalnosti i uzeti u obzir težinu nepravilnosti, prijevare, korupcije ili sukoba interesa koji utječe na financijske interese Unije ili ozbiljnost kršenja obveze. Prije provedbe smanjenja ili traženja prijevremene otplate Moldovi se daje mogućnost da iznese svoja očitovanja.

4. Osobe i subjekti koji izvršavaju sredstva u okviru Instrumenta bez odgode izvješćuju Komisiju i OLAF o svim sumnjama na prijevaru, korupciju, sukobe interesa i nepravilnosti koji utječu na financijske interese Unije.

Članak 22.

Uloga unutarnjih sustava Moldove i njezinog revizijskog tijela

1. Za dio sredstava iz Instrumenta koji se stavlja na raspolaganje kao financijska pomoć Komisija se može oslanjati na revizijska tijela osnovana u Moldovi u svrhu kontrole javnih rashoda. Komisija se, po potrebi, oslanja i na dodatan demokratski nadzor iz članka 4. stavka 9.

2. U programu reformi u prvim godinama provedbe prednost se daje reformama koje su povezane s pregovaračkim poglavljem 32., posebno u smislu upravljanja javnim financijama, unutarnje kontrole i borbe protiv prijevara, zajedno s pregovaračkim poglavljima 23. i 24., posebno u pogledu pravosuđa, korupcije i organiziranog kriminala, te pregovaračkim poglavljem 8., posebno kad je riječ o kontroli državnih potpora.

3. Moldova mora bez odgode izvješćivati Komisiju o svim nepravilnostima, uključujući prijevare, koje su bile predmet prvog upravnog ili sudskog nalaza te je obavješćivati o tijeku upravnih i pravnih postupaka u vezi s tim nepravilnostima. Takvo izvješćivanje provodi se elektroničkim putem u Sustavu za upravljanje nepravilnostima koji je uspostavila Komisija.

4. Revizijska tijela iz stavka 1. održavaju redoviti dijalog s Revizorskim sudom, OLAF-om i, po potrebi, EPPO-om.

5. Komisija može provesti detaljne preglede sustava izvršenja moldavskog proračuna na temelju procjene rizika i dijaloga s revizijskim tijelima iz stavka 1. te izdati preporuke za poboljšanje sustava.

6. Komisija može donijeti preporuke za Moldovu na temu svih slučajeva u kojima, prema njezinu mišljenju, nadležna tijela nisu poduzela potrebne korake za sprečavanje, otkrivanje i ispravljanje prijevara, korupcije, sukoba interesa i nepravilnosti koji utječu ili postoji ozbiljan rizik da bi mogli utjecati na dobro financijsko upravljanje rashodima koji se financiraju u okviru Instrumenta te u svim slučajevima u kojima utvrdi nedostatke koji utječu na oblik i funkcioniranje sustava kontrole koji su uspostavila ta tijela. Moldova mora provesti takve preporuke ili obrazložiti zašto to nije učinila.

POGLAVLJE V.

PRAĆENJE, IZVJEŠĆIVANJE I EVALUACIJA

Članak 23.

Praćenje i izvješćivanje

1. Komisija prati provedbu Instrumenta i ocjenjuje ostvarivanje ciljeva utvrđenih u članku 3. Praćenje te provedbe usmjereno je i proporcionalno aktivnostima koje se provode u okviru sporazuma o Instrumentu te se njime ne dovode u pitanje zahtjevi za izvješćivanje utvrđeni u Uredbi (EU) 2021/947. Očekuje se da pokazatelji iz članka 11. stavka 2. doprinesu Komisijinu praćenju Instrumenta.

2. U sporazumu o Instrumentu utvrđuju se pravila i postupci za izvješćivanje Komisije od strane Moldove za potrebe stavka 1.

3. Komisija Europskom parlamentu i Vijeću podnosi godišnje izvješće o napretku u postizanju ciljeva ove Uredbe. Godišnje izvješće mora biti dopunjeno prezentacijama o trenutačnom stanju provedbe Instrumenta dvaput godišnje.

4. Komisija podnosi godišnje izvješće iz stavka 3. Odboru iz članka 28. stavka 1.

5. Komisija izvješćuje o napretku u provedbi programa reformi za Moldovu u kontekstu tablice pokazatelja Instrumenta iz Uredbe (EU) 2024/1449.

Članak 24.

Tablica pokazatelja

Komisija prikazuje napredak u provedbi programa reformi u tablici pokazatelja iz Uredbe (EU) 2024/1449.

Članak 25.

Evaluacija Instrumenta

1. Nakon 31. prosinca 2027., a do 31. prosinca 2031. Komisija provodi neovisnu *ex post* evaluaciju Instrumenta. U toj *ex post* evaluaciji ocjenjuje se doprinos Unije postizanju ciljeva Instrumenta.

2. U toj *ex post* evaluaciji primjenjuju se načela dobre prakse Odbora za razvojnu pomoć OECD-a, nastoji se utvrditi jesu li postignuti ciljevi Instrumenta te se daju preporuke radi poboljšanja budućih aktivnosti.

3. Komisija Europskom parlamentu, Vijeću i državama članicama dostavlja nalaze i zaključke *ex post* evaluacije zajedno sa svojim primjedbama i daljnjim mjerama. O *ex post* evaluaciji može se raspravljati na zahtjev Europskog parlamenta, Vijeća ili država članica. Rezultati se uzimaju u obzir pri pripremi budućih programa i aktivnosti i pri dodjeli sredstava. *Ex post* evaluacija i daljnje mjere javno su dostupne.

4. Komisija u odgovarajućoj mjeri uključuje sve relevantne dionike, uključujući Moldovu, socijalne partnere i organizacije civilnog društva, u postupak evaluacije financiranja sredstvima Unije na temelju ove Uredbe i može se, prema potrebi, odlučiti na provedbu zajedničkih evaluacija s državama članicama i drugim partnerima, uz uključenost Moldove.

Članak 26.

Izvješćivanje Moldove u kontekstu ekonomskog i financijskog dijaloga

Moldova jedanput godišnje u kontekstu ekonomskog i financijskog dijaloga izvješćuje o napretku postignutom u ostvarivanju dijela programa reformi koji se odnosi na reforme.

Članak 27.

Parlamentarni nadzor i kontrola nad Instrumentom

1. Komisija izvješćuje nadležne odbore Europskog parlamenta o provedbi Instrumenta i programa reformi. Komisija Europskom parlamentu dostavlja pisane informacije o:

(a) stanju napretka u provedbi Instrumenta;

(b) ocjeni programa reformi;

(c) glavnim zaključcima izvješća iz članka 23. stavka 3.;

(d) postupcima plaćanja, zadržavanja i smanjenja sredstava, ako je primjenjivo, uključujući svaku primjedbu iznesenu kako bi se osiguralo zadovoljavajuće ispunjavanje uvjetâ; i

(e) svim drugim relevantnim elementima u vezi s provedbom Instrumenta.

2. Europski parlament i Komisija održavaju redoviti dijalog barem jednom godišnje, pri čemu se taj dijalog može podudarati s geopolitičkim dijalogom na visokoj razini u pogledu NDICI – Globalna Europa.

3. Komisija uzima u obzir sve elemente koji proizlaze iz stajališta izraženih u okviru dijaloga iz stavka 2., uključujući rezolucije Europskog parlamenta, ako je relevantno.

POGLAVLJE VI.

ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 28.

Postupak odbora

1. Komisiji pomaže odbor osnovan Uredbom (EU) 2021/947. Navedeni odbor je odbor u smislu Uredbe (EU) br. 182/2011.

2. Pri upućivanju na ovaj stavak primjenjuje se članak 5. Uredbe (EU) br. 182/2011.

3. U pogledu provedbenih odluka iz članka 13. stavka 1. i članka 14. stavka 2., ako odbor ne da mišljenje, Komisija ne donosi nacrt provedbenog akta i primjenjuje se članak 5. stavak 4. treći podstavak Uredbe (EU) br. 182/2011.

Članak 29.

Informiranje, komunikacija i promidžba

1. Ne dovodeći u pitanje zahtjeve utvrđene u Uredbi (EU) 2021/947 Komisija se uključuje u komunikacijske aktivnosti kako bi osigurala vidljivost financiranja Unije za financijsku potporu predviđenu u programu reformi, među ostalim putem zajedničkih komunikacijskih aktivnosti s Moldovom. Komisija osigurava da se potpora u okviru Instrumenta priopći i potvrdi u izjavi o financiranju. Djelovanja koja se financiraju u okviru Instrumenta provode se u skladu sa zahtjevima u pogledu komunikacije i vidljivosti u vezi s vanjskim djelovanjima koja se financiraju sredstvima Unije i u drugim relevantnim smjernicama.

2. Primatelji sredstava Unije aktivno priznaju podrijetlo i osiguravaju vidljivost tih sredstava, uključujući, ako je to primjenjivo, isticanjem amblema Unije i odgovarajuće izjave o financiranju koja glasi „Financira Europska unija”, posebno pri promicanju djelovanja i njihovih rezultata, pružanjem koherentnih, djelotvornih i razmjernih ciljanih informacija različitoj publici, među ostalim medijima i javnosti.

3. Informiranje, komunikacija i promidžba osiguravaju se u pristupačnom formatu.

Članak 30.

Stupanje na snagu

Ova Uredba stupa na snagu sljedećeg dana od dana objave u *Službenom listu Europske unije*.

Ova je Uredba u cijelosti obvezujuća i izravno se primjenjuje u svim državama članicama.

Sastavljeno u Bruxellesu 18. ožujka 2025

Za Europski parlament	*Za Vijeće*
Predsjednica	*Predsjednik*
R. METSOLA	A. SZŁAPKA